

17147

I

Mon. St. Dr.

P

Stam. stan.
lit.

Torbianskiego k. Maria Kazimiera La
ka maseczkowska na pogrzebie
Józefa R. Jana Stam. Sapieki etc.

PANEG. DE VITAE

Polon. 4te

Æ. 8/2.

P.

S

W

X.

Dile

LASKA MARSZAŁKOWSKA

Ná Pogrzebie

Jásnie Wielmożnego Pána, Iego Mći

P. IANA STANISŁAWA

SAPIEHI MARSZAŁKA WIEL-

KIEGO W. X. L. Stonimskiego, Błudzińskiego,
Márkowskiego, &c. &c. Starosty.

W Wilnie

W Kościele S. Michała Pánien zakonnych S.
Klary fundowanem y nádánem, od stawnéy
Pamięci P. Leoná Sápiehi Woiewody
Wileńskiego Hermaná Wielkiego
Wielk: X: Litewskiego,

Collegii Wystawiona Soucz Jesu 1702.
Przez

X. Macieia Kázimierzá Sarbiewskiego Societatis IESV,
Dyśle Pána Theologicz & Philosophicz Facultatis y Swiętey
Theologley Professora w Wileńskiej Akademicy
teyże Societatis IESV.

349.

VILNE A. 1635.

TYPIS Academia Societatis IESV.

17147I

Wielmożne, a mnie wielce Mści mu Pánu

Jego M. P. Kázimierzowi Lwowi
Sápieże Pisárzowi W. K. L. Grodzienstiemu
Wolpienstie^o Lubosánstie^o xc. xc. Stároście.

MJedzy nieprzyiaćioły / z ktorymi sie obli-
cznie ścieramy / niespokoiniejszego nád-
smiertelność y odmiennosc rzeczy ná-
bych / niemamy. Słyśeć / że sie niektorzy
w Tráktaty z nią wdawšy / y lubo nie pewneŝ y ná-
okámgniennie nie záwáršy / táka z nich iednák Xela-
tia czynia. *Percussimus fœdus cū morte.* Ale / co ci
mogli rzetelneŝ rmowić z Śnikomością; co pewneŝ
z odmiennoscia; co trwálego z smiertelnością; kto
im ná to przymierze przysięgal? kto sie ná páctá
podpisał; kto w ták bliskich smiertelności gránicách
połoi záchowa? Wázy mi złotem *Chrysologi Che-*
ronensis do Phocioná wielkiego z Thráciey do
Scytow Poslá vpomnienie: *Incertior est tibi Scy-*
thi ipsa rerum tuarum incertitudo: cūm bellū cum
extera gente composueris, domi tuorū funera inue-
nies. Co sie potym po Poselstwie Phocionowi stá-

to/niewiem. Otoli co Chryſolog ſławne^o do Scy-
thiey Poſłowi przepowiedział: to W. me^o M.^o p.^o.
wielkiemu do Moſkwy Poſłowi zgadł. Gdys ſie
do Moſkwy wypráwował/ gdys ſie z kochánym
Brátem Wielkiem W. X. L. Márſáłkiem żegnał/
gdysście ſobie rece (pretkie w dobrym zdrowiu wy-
rzenie obiecuiac) dawáli; właſnie iákbyscie też
przymierze z śmiercią y rzeczy ſwoich odmiennos-
ścią bráli. Odiáchałes potym W. moi M. Pan do
Moſkwy: ſtánałes ſzczęśliwie w Stolicy: w ſytko-
cołowiek ci do ſławy y znáczney w Rzeczy poſp:
poſługi przekáza być mogło / ſnádnies vgládził.
Cześć národu tweg piáſtuiać / w wybornym ludzi
pożcie/y porządny dóſtátek/ Moſkiewſtwis bu-
czney á práwie *barbarica opulencia* wprzód iść nie
pozwolił/twárde á trudne támtę národu obyczáie
ludzkoſćias y vtládnosćia miéłzył / vpores re-
zumem przemagał. Przegládałes y niedoſćigle-
ich/ á w ſliſkich vmowách vtáione fortele: nieuſno-
ſćis máſtkáre zdzierał: ſidlás y zárzuty tárgał. Zei-
rzał ſie ná doirzála mądroſć y dzielnoſć Moſkiew-
ſki Senat: á wſpominaiać ná dawne Lwá Sápiehi
Rodzicá twego Poſełſtwo / Syná od Wycá tylko
lány rozeznał. Zdumiał ſie ná piękny w niedoſłym
wieku twoim ſtátek naiwyſſzy tegoż národu Ná-
ieſtat: y iáſny wielkich przymiotow pozorem przy-
checo-

chećony/á teſz y zacnego Kollegi/wielkiego w Wyczy-
żnie bohátyrá powážna y wolna wklonnoſcia piety/
y tego zá wblíżenie doſtoieñstwa ſwego niepoczytal:
żes ſobie *legem dixiſti*, iákoć y kiedy miało być

----- *fas dextram terigiſſe tyranni.*

Kleknął potym w oczu wáſzych / pókoj nam wieczny
przyſiaagl/páctá reka ſwa podpisaáne/á y dotad niená-
rużone/oddal. Táć iáćna była/ ztrudnym narodem ro-
spráwa twoia. A niepewnieyſza nád ſame Moſtwe
rzeczy ludzkich odmiennóſć y ſmiertelnoſć iáćci ſie
ſtáwila? *Cum bellum cum extera gente cōpoſuiſti: do-
mi tuorum funera inueniſti.* Gdy cie złota Wycyżná z
rádoſcia y triumfem oczekiwála ; nieſpodziejánać o
iedynego Brátá ſmierci nowiná w droge zábieglá;
ſwietnać pókoju háće/w ciemna žalobe / Bezſliwa
Poſelſtwá oliwe/w pogrzebny Cupres/ triumf w lá-
menty obroćila. Coż tu iuż z táć nieſpokoinym y prze-
wrotnym Aduerſarzem czynić? Ponieważ tráktaty z
niem nie wchodza / przymierze watle / pókoj niepodo-
bny: iuż iáćo z nieprzyiacielem y cudzey poſſeſſiey wy-
dzierca poſtápić/á meżnie go y wſpániále tłumić. Co
W. moy M. P. tym ſerdeczniey kónaſz/*imes in fune-
bri domus arena cwieżenſy* / z właſzcá że przed tym
przynamniey w kómpániey ſkim inym *lugebas*, á te-
raz iuż poiedynkiem z tym nieſzczęſciem czyniſz. Iáć
koſz nie tylko nieprzyiacielowi ná tym plácu nie wſte-

puieſz / ále y ledwie mu tylko ſmiertelne z Rodzicá y
Bráćizewłoki (o ktore *agere repetundarum* niepo-
dobna) zoſtáwioſzy / wſzytkie mu inſze zacne obierze-
y lupy iáko by z reku gwałtem wydzieraſz. Ożyły bo-
wiem w tobie wſzytkie niezgáſzoney ſlawy Rodzicá y
milych Bráći przymioty: ożyła oſobliwa w wierze S-
Kátolickiey gorliwość: ożyło wdzięczne áſſektow y przebi-
o byczáiw włożenie: ożyła nieomylna á záwſze dobro-
cia okraſzona ſzerokoſć: mądroſć w zámyſłách / ro-
ſtropnoſć w mowách / dzielnoſć w ſpráwách. Niedá-
ieſz żadney zacne° domu twe° ozdobie / żadnemu tálen-
towi prochem ſmiertelnem západáć: cokolwiek w nich mie-
było *perennare natum*, w ſobieſz wzbudzáć y z práwa-
ſmiertelnoſci wybiáćieſz poſzał. Koſtowny ſámi-
liey twoiey Kleynoćie / ſliczna niemáły w Wyczyſzczeniu
nádziey zorza / dobrzeſz z zaraniá / od wſchodu ſłońcá / áko-
od wielkie° w Moſtwie Poſełſtwá ſwitaſz ſwo-
ich záczelá. Ten dzielnoſci twoiey wzniéł żarzy w ná-
otuche: że ná tor y ſład Wielkie° Lwa Sápiehi Wycá-
twego nápadſzy / ná tym ſzczéſcia y ſlawy Zodyáku
wſzytkie cnot y zacnoſci iego znáti y ſtopnie przebie-
żyſz: á w ſie iuż wſzytko domu ſwego ſwiátło zebra-
wſzy / gđzie ſiekolwiek pogoda y czáſ otworzy / ſlawie
zacnych przotków twoich / w ciemnym niepámieci
mroku zámierzkań niedopuszcíſz. Lecy nie tylko ſam w
oſobie ſwoiey *mortalitati eximis* wſzytkie Rodzicá y

ilich Bráci zacności; ále iem teß w cudzey pámieci
eupádle monumenta wystáwiaß. Ze co znaczniýße
omine; oto ze wßytkich naymnießeⁿ ná ziemi opásć/
w swoim sie popiele rosypác niepozwałaß; niego
ney moiey / y ná ták zaczego Senatorá / á milego
Brátá twego / wielkiego w W. X. L. Márßálká po
rzebie / niedoßtoiney mowie. Dyczylemci ia teß gorá
o / y owßemem sie pilnie nápierá / áby byl kto godni
roßby / á wlasny tego mieiscá y rzemioßlá mistrz te pra
edáß odpráwił; á przynamniý / áby byla tá mówa mo
álen / z dßwiekiem swoim y pára vßt moich zniknelá. Ale
nieß mie nieraz powtorzona wola y rozkázanie W. M. M.
áwa. do mienia iey y ná swiát wydánia przycisnétó: iuż
ámi *ecessitatem in virtutem verto*, á to co sie tylko vra
yzniódeniem W. Meⁿ M. P. býżyć może / z powolnymi
ná / ákonu mego poslugámi y goracyimi modlámi pótor
wo / ie W. Meⁿ M. P. osiáruie y oddáie. W Wilnie 21.
ná *ulij* 1635.

W. M. M. Páná

Vniżony slugá y niegodny Bogomodlá

X. Máciey Sarbiewski

Soc. I E S V.

איכה נשבר בטה עץ בקל הפארה

Vulgata Interpretatio

*Quomodo confracta est Virga fortis, baculus
gloriosus?*

LXX. Interpretum

πῶς αὐτῆς βακτηρία εὐκλείης πάσης μεγαλειότητος

*Quomodo confracta est Virga gloriosa, baculus
magnificentiae?*

Xantis Pagnini

*Quomodo confracta est Virga fortitudinis, ba-
culus decoris?*

Benedicti Arie Montani

*Quomodo confracta est Virga fortis, baculus
gloriae?*

Nova Lugdunensis

*Quomodo confractus est baculus fortis, Virga
preclara?*

Vatabli

*Quomodo confracta est Virga roboris, &
sceptrum gloriae?*

Quo-

Quomodo contracta est Virga
fortis?

Jako złamana jest Łaska mocna?

Hier. 48.

Czestem sie dziwował / czemu ná pogrze-
bách Naiásnieyszych Krolow Polskich /
gdy iuż ciała ich do grobow oyczystych w-
nosić máia / Máršalkowie y Wielcy y
Nadworní/podług stárodawnéy w Oyczynie nášey
ceremoniey / Łaski swe Máršalkowskié w Kościele
łamia : Czy to dla tego / że iáko każdy z gminu / tak
y Krol prosto do grobu y bez Máršalka trąsi? Ne-
mo vnquam mortalium errauit ad sepulchrum, mowi Se-
neka. Czy dla tego że sie nikomu do grobu / by
też y przed naywiększym Monárchą máršalkowác
niechce? Ibimus, Ibimus, vnicunq; praecedes, mowi Ho-
ratus lubo do Kochánego Mecenasá. Czy dla tego/
że do zmárłych Krolow insy iuż dwor przystawa/
insy iácyś korporacowie / nád ktorými Máršalko-
wie / władzy mieć / y między nimi / by też niewiem
iákiemu Máiestátowi / rumu vezynić niemoga?

In Con-
ductu
Funeb:

Alia vos, ó Reges, aula deducet in sepulchrum; Vermis, Putredo, Tenebrae, mori / *Gerson Parisiensis.* Czy dla tego że Pánowie Mårßalkowie słuchając owego konduktu Kościelnym śpiewania (Subuenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam eius offerentes eam in conspectu altissimi, suscipiat te Christus, qui vocauit te, & in sinum Abrahae Angeli deducant te. *Przychodźcie na ratunek Świeci Boży, potykajcie Aniołowie Pańscy przymuiac duszę jego, ofiaruiac ją, przed obliczem Najwyższego; Niechcie przyimie Chrystus, któryście powołał y niechcie na łono Abrahamowe Aniołowie doprowadza*) Słuchajcie / mówcie / pp. Mårßalkowie tego śpiewania / y pomyśl w sobie / że to tam podobno zmarłego Mårßaltatu duszę in dwór do nieba prowadzi; łamia Łaski swoje / y mowią sobie; inżęż to tam rzad / inżęż władza / inżęż Mårßalkowie! nie tu po Łaskach y regamentach naszym. Czy dla tego / że śmierć Monarchy Wielkiego / jest podrabianiem y obaleniem drzewa Heroskiego / cieniem swym wiele Miał / Prowincyi / Kiełstwo okrywającogo; podług woli Bożej. Succidite arborem & praeidite frondes eius. Podrabcie drzewo, a obetnijcie gałęzie jego. Zaczynam gdy się to drzewo podrebuie y obala / musi się Łaski owe rzadom Królewskich łamać / musi nie daleko wlonki y wiory doczesney potentey na ziemię spadać. Quanta putas fortuna fragmenta, quanta felicitatis humanae segmina in terram cadere, cum

Reges

Reges ruunt, mowi *Sidonius Apollinaris*. Czy dla
 tego/ że ta ceremonia Polska nasładowie Ceremoniey
 Kościelney; a iako Kościół w Wielka Trzode poczy-
 naiać żalobne śmierci Krola nad Krolmi ceremonie/
 Lasti podług starego zwyczaju tamie/ tak swym spo-
 sobem zbolála po Pámie y Krolu swoim Wygryzná
 naprzednieyşe władzy swoiey Lasti kruchy? Moga
 być / albo te albo inşe / tey Stareypolskiey Ceremo-
 niey podobieństwá y wważania. Ale własna przy-
 czyná tá iest. Wşytkie wielowładztwá y rzady
 swiátá tego są rzeczy kruche y słabe. Niemáß takiey
 władzy albo własney / albo drugim wdzieloney; nie-
 máß takiego Berlá y takiey Lasti/ ná ktoreybyście bez-
 spiecznie wesprzeć / y śmiertelnego wpadku uchronić
 mogli by y naysilnieyşe Máiestat. Augustyn
 S. słowá Psálmu wtorego tłumácząc: Reges eos in
 virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos, tak mowi/
 Regis celestis Virga ferrea est, Regum terrestrium Virga fragi-
 les sunt, propter quod addit, confringes eos. Krola Niebie-
 skiego Laská iest żelázna, a Krolow ziemskich laski
 są włomne; dla tegoć przydáie, połamieşcie. Wzna-
 wa to lubo w cudzych Berlách y Lastách Krol Asy-
 ryjski z taką legáciá posyláiac do Ezechiaszá Krolá
 ludu Bożego. Quæ est ista fiducia, quâ niteris? in quo con-
 fidis? an speras in baculo arundineo atque contracto? Co to
 za ufanie, ná którym się wspieraş? w czymże ufasz?
 czyli maş nádziecie w Lasce trzcínowej y złamanej?

In Epist.
 Rolis.

Duranti:
 in Cere-
 moniali
 ser. 4.
 Major:
 ad A. a.
 tutum.

Augusti
 lib. 12.
 de Civi-
 tat.

4 Reg:
 19. &
 Isai: 36.

Wznawa to w Berle Egiptskim sam Bog przez Pro-
 roka Ezechiela / y wemyslił ię iego światowey mocy tości
 y sile. Fuiſti baculus arundineus ; quando apprehenderunt te dem
 manu, & confractus es, & innitentibus super te comminutus es. wie
 Byłś Łaską trzciniową, kiedy cie wzięto ręką, y zła-
 niano / y gdyś na tobie wspaniali z kruszyliś się. kiedy
 Wznawał to w sobie Niesmiertelney sławy Król Pol-
 ski y Wielkie Książę Lit. Władysław Jagiello ; który lami-
 nął każdy Niszy / w podnożeniu Naswietzney Cofia-
 ry / niſił pokłon wſytkich Krolow Krolowi odda-
 iac / y zchylaiac się / na ziemi żdźbło iakie / iesli się na
 trąciło albo co takiego podobnego brał y lamal albo
 kruszył ; przed Naywyższym Mściestatem w Przena-
 doſtoynieyſzym Sakramencie wtaionym wznowiaiac /
 Potentia ſwoie / Berło ſwoie Krolewſkie za ſtipulam
 ſiccam z Jobem Krolew Guſkim / v za ſtipulam ante fa-
 ciem venti z Dawodem Krolew Izraełskim : y wnie-
 ſiaiac á korzac on wielki tytuł Krolow Polſkich / ed-
 Stolica Apoſtoliſkiej nadany Potentiſſimus Nayo-
 teżnieyſzy. Co gdeż tak ieſt / ſłuſznie przy pogrzebach
 Naypotężnieyſzych Krolow Polſkich / Miarſzalkow
 iakto nayprzednieyſzy Senatorſcy Officiales, y Dwor-
 ru Krolewſkiego Rządzcę á władzę Krolewſkiey
 naybliſzſzy rzeſztney / Laſki ſwe łamia / wyſtawiaiac
 przed oczy iako wizerunek ſłaboſci y włoſnoſci by-
 też y w naywiſzszym Mściestacie y podziw
 tego.

Ezech:
 29.

Mat-
 thias
 Niecho-
 vita in
 Annali-
 bus Po-
 lon. lib:
 4. capite
 48.

Iob 13.

Mal: 82.

In Ri-
 tuali
 Palatii
 Romani

Alec to ieſzcze nie ieſt z gołá zupełnym krew
 ocykoſci y ſmiertelnoſci ludzkiey widotiem y dowo
 nt tedem: poniewaſ w tey ceremoniey ſamiſ Mārſalko
 us es. wie ſwe Laſki lamia: bá y táńże cále poſtár. mu y
 ta - nowe w rece ſwe biora. To zupełnieyſy wiſerunt;
 ſie. kiedy ſie Laſka Mārſalkowa z ſámyńże poſpolu
 dol Mārſalkiem ſmierci w rece doſtánie; á oná oboie
 rory lamie y kruchy: z wlaſzćá gdy ſie iley táki Mārſalek
 ſiá z táka Laſka; táki Potentat z táka potentia / náwi
 dás nie / ná krorey Koſciol Boży / Oweyżná / y Família
 e ná po wielkiey czeſci polega. Rabbi Membre żydowin
 albo tłumáczac Hiltoria o Bánaiaſu záwołánym ná
 ena: Dworze Krolá Dawidá Boháterze / bá y / podobno
 iac / Mārſalku. á przyſtepuiać do owych ſłow: Interfe-
 ulam cie virum Aegyptium virum dignum ſpectaculo habentem in
 e ta - manu haſtam; cum deſcendiſſet ad eum in Virga. Zabił
 oniz mezá Egypcianina mezá godnego podżiwienia, wy-
 od ſedſy przeciw niemu o Laſcie: Powiáda / ſelud Is
 ypo- zráciłiſi káńaſcie lat obchodził žalobna roznice ter
 bách goż Bánaiaſá / názwawſy ia חבר - 47
 owie to ieſt: planctum ſuper fracturam Virga ſeu fulcri. Pláczem
 wor nad polamánem Laſki albo podpory. Słuſzny záſte
 ſkiey plácz / zupełny vłomnoſci y ſláboſci náſzey widot/
 uiać gdy ſie nie tylko te nieme laſki y naczynia potegi ſwie
 ci by ckiey / ále y ſáme żywe Koſciolá Bożego / miley Owey
 riáda czeſny / y wielkich Família podpory lamia y obáláia.
 Kaſe ſam Pan Bog nad lámánem tákich Laſt / nád

2. Reg.
 23.

Ezech:
30.

rpadkiem takich pospolitego dobrą podpor/ Planet/
y żalobe pospolita cdprawować. Każe przez Eze/
chielá Proroká. Hac dicit Dominus Deus; vlulate: cum
ceciderint vulnerati in Agypto, & destructa fundamenta eius,
& corruent fulcientes Agyptum: ostateczne słowa v Sied/
n. iudżiesiat brzmiá: Cadent sustentacula Agypti. To
mowi Pan Bog: ieczcie: gdy polega zranieni w Eryp/
tćie y skażone beda fundamenta iego, y upadna pod/
pieraiacy Egipt: Albo: gdy upadna podpory E/
gyptu. Nicetylko każe/ále v tegoż Proroká oświád/
czymśy sie/ iáko był Krolestwo Żydowstie buyno/
ná kłóali drzew i rozłożystego rozkrzewil / y w prze/
zacne Berlá v Łaski dawnieyśyich Pánow y rzad/
cow wyniest; sam lóment zaczya nád rpadkiem
przednich Izráelskiey Policiey podpor: Marcuerunt
& arefactz sunt Virgz roboris eius: non fuit in ea Virga for/
tis, sceptrum dominantium. Planctus est, & erit in planctum.
Powiedty y poschty Łaski mocy iego, niebyto ná/
nim Łaski mocney áni scepra Panuiaych. Za/
łosny, płacz iest, y będzie żałosnym płaczem.

Ezech:
19.

¶ Idziemy dnia dzisieyśego w tym Kościele/
Przezacni słucháczé/ zá stárym ludu Bożego przytlá/
dem: idziemy zá przykazaniem Pánstím. Zesłichn. y
sie ná Planctum super fracturam Virgz seu fulcri: ná zá/
łosny płacz: ná Chrześciánstá y przyiacielstá żélebe
nád złamaniem przezacney y wielkiey Márśáłkow/
skiey Wielkiego Xięstwa Litewskiego Łaski/ y wśyt/
kiey Wygryzny podpory.

Bo:

net/
Eze/
cūm
eius,
ied/
To
yp-
pod-
E-
iad/
yno
rze/
ad/
iem
runt
for-
tum.
nā
Za-
iele/
klā/
on y
zā/
obe
ow/
yt/
Do/
¶ Boleie Niaiášnieyſzy Władysław IV. Król y
Pan náš Miłosciwy; Boleie Jasnie Wielobny y
Jasnie Wielmożny Senat: Boleie Wielmożne Ko-
ronne y W. X. Litew: Krcerstwo; Boleie wſyſka
Oyczyzná / nád obálona doſtoieńſtwá Krolewſkie-
go / powagi Senatorſkiey / ozdoby Krcerſkiey / y cā-
łoſci praw podpora. Boleie Jasnie Wielmożna Sa-
milia Sapieżyńska / á w głowách Jáśnie Wielmożny
Kázmierz Sápichá Piſarz W. X. Litt: Woiewodzie
Wileńſki nád iedyna á iuż náziemi leżaca / po niezgá-
ſoney ſlawy Rodzicu y bliſko zmárlym bracie / wſyt-
kich tego ſwiátá pociech ſwoich podpora. Boleia
Kreſciol y Kłáſtory / Szpitale / y rbodzy / wierna
czeladź y oſierocieli Poddáni / nád wywrocona o-
tuch ſwoich podpora. Planctus ſuper fracturam Virgæ &
fulcri. Planctus eſt, & erit in planctum.

¶ Ale coż? z ſimymże tylko pláczem Oyczyzny y
ſamiliey / z ſamą Jáśnie Wielmożnych Pokrewnych /
przyiáciol / y Jáśnie Wielmożnego W X L. Piſarzá
nád zmárłym Rodzonym boleſcia z tego Kreſciola
wynódziemy? by namnię. *Conſolamini eum omnes,* Hier. 48
qui eſtis in circuitu eius, & uniuerſi qui ſcitis nomen
eius: dicite; quomodo confracta eſt Virga foris. Ale
iákoż cieſyc w ták wielkiey ſtrácie y w rpadku Przes
zacney Oyczyzny y ſamiliey podpory? Cieſyc ták
iáko wielki on Kaſſiodorus po śmierci Aureliáná
Wenano

Cassio-
dorus
in Epi-
stolis.

Wenantiusá / cieşyl rodzonego iego bratá Nepotian. **I**
ná Wenantiusá. *Hoc ipsum grande doloris solatiumá* ozy
est, *Venantium sub onere Reipub: fractum cecidisse* wil f
Nie ládaiaáto tá wielka W. X. L. Márşáłkowśta Łařuina.
śká polamána; Nie ládaiaáto Jan Stánisław Sáwie ni
piehá wielki W. X. L. Márşáłek / začna pospolitego ^{mu}
dobrá podporá / poległ. Poległ chwalebnie wzorem nowi
dawnych onych Sápichow Przodków swoich / *Sulundan*
onere Reipub. pod brzemieniem maley Wycyzny. grunt
I Wáżeśie ia do tey żalobney počiechy przyłożego te
Przeżacni słucháże / á ná pytanie / ktorem sobie ná powstá
czaktu mowy moiey zádal: *Quomodo contracta est Virga mor*
fortis? iáko polamana iest Łaská mocna? wotym kade for
żaniu odpowiedzieć / y wyrwieś / że Jáśnie Wielmożtem p
ny Jan Stánisław Sapiehá Wáywyşy Litewśtrem, d
Márşáłek / y Wycyzne / y Kościół Boży / podług Nat
Wotáciey swoiey y Szláchediey y Senátorśkiey wśtabil
spieráiac / chwalebnie poległ. A ná końcu Kazaniá iu
zbiora tey polamaney Łaski iego wleńki / y spoionderi f
łaskom waszym pokázawşy / postaram się o iákieg dum
duchownego Márşálka / ktoryby z nią przed wielkim d
kim W. X. L. Márşálkiem / do Pokoiow Niebiedzony
Pich / márşálkował.

tias: I Jesli też kto prawdziwiey wstrzeć namy świat
 umia ozy wystawil / iakogo w kilku slowech wystas
 ussepil *Isidorus Pelusiotes*. Mundus est perpetua ruinarum *Isidorus*
 Latina. Swiat jest ustawiczna obalini obalini. Niemo
 Sawie nie otym maluczkiem swiecie rzeczonym *μικρόν*. *Isidorus*
 regu. Ktory nasie nazywaja sami ludzie / ktorzy iako
 rennowi Job S. Habitant domos luteas & terrenum habent *Tob. 4:*
 Subundamentum. Miejskaia w domach glinianych y maia *v. 19.*
 grunt ziemny. Bo ktoz niewidzi ze ten swiatek bys
 ozygo też niewiem iako wspiera / na takim fundamencie
 powstawiczniesie wali? *Caduca est hominum natura.*
Virg (mowi Chrysostom S.) *pulchritudo properat ad*
inadeformitatem, robur ad imbecillitatē, honor ad con-
temptum, sanitas ruit ad morbum, gloria ad vilita-
tem, diuitie ad paupertatem. Przydaie Eusebius:
Natura nostra inter ortum & mortem consistens, in-
stabilis est. Corripitur enim infans in puerū, puer
in iuuenem, iuuenis in virum, vir in senem; & qui
hodie fuit, in eum, qui est hodie; qui hodie est, in crasti-
num; manet autem nullus idem. Nie mowie nie y o
 wielkim drugim / w ktorym mieszkamy / wielkim przyro
 dzonym swiecie ktory z czterech nieprzyiaznych żywio
 low / iako ze czterech przeciwnych / y niestwornych
 scian zlozony y niebem zaslepiony / ustawicznie sie
 na nas wali / nie pogodami / gradami / piorunami / po
 wodziami / nie prodzaiami / chorobami.

Hom 30
 in 1 ad
 Cor.

lib. 11.
 de prax.
 par. Eu-
 ang. c. 7

Aristot.
lib. 1.
Politi-
corum.

Orosius
ad S.
Augu-
stinum
lib. 1. 2.
Iustinus
lib. 1. 2.
S. 4 &
seqq.

Mowię tu rzeczy moiey o świecie polityczym: Kro-
ty Krolestwy y Cárstwy/ Xięstwy/ y Prowinciámi/ y wś-
Powiátami y Miástami stoi. Dáymy skrzydlá myśla ná-
słom y oczom nášym/ wyniesmy ie pod najwyższe o-
bloki: á z támtad iednym wzrokiem ná ten pádól plá-
czu/ ná te śmiertelności nášey Scene weyrzec / á rá-
zem wśytkie y mieyscá y czasy rzeczy ludzkich okrażyć
chciermy; á obaczymy/ że się wstáwicznie wála Pán-
stwa ná Pánstwa/ Prowincie ná Prowincie/ Miásta
ná Miásta Spoyrze ná Pánstwa: álic ná Pánstwo
Asyryyskie wálisie Pánstwo Medskie: ná Med-
skie/ Perskie: ná Perskie/ Macedonńskie: ná Macedonń-
skie wálisie Pánstwo Rzymńskie. Spoyrze ná części
świátá y róźliczne narody: álic w Africe ná Karthá-
ginie widze przeniesiona Azia: w Aziey z Alexandrem
Wielkim do Bábilonu widze przeniesiona Europe: w
Europie z Sárácenámi widze do Włoch/ Sycciliey/
Hiszpániey / przeniesiona Afryke. W Greciey widze
Gallogrecia: w Gálliey Frankonia; we Włózech z
nowu/ we Fránciey/ y w Hiszpániey / widze Gotia/
Wándália / Sármacia: á w Wándáliey y Sárma-
ciey / widze z Lechem y z Czechem przeniesiona Dá-
mácia. Spoyrze ná Miásta: ná Bizáncium widze
Cárogrod: ná Memphym/ widze Káir: ná Kártagi-
nie widze Tunet: ná stárym Kártodunie widze sto-
iacy Králow. ná sámych stárych Rzymie widze nowy
Rzym

Rzym. A inſte nie które już nie tylko miáſtá / ále y
Prowincie y Kroleſtwá tak y w ni pémieci ludzkiej
w ſwym popiele západły / że ná rovnym polu ſe
nam tylko waſpliwóſc zoſtáwily / ieſli byly / y
gdzie / álbokiedy byly ; Tuż / ſpojrzy ná ziemié ráz
ná Morze / ná te dwa ſmiertelnoſci pláce : tam w
Indiach ludzie po złoto y perły w ziemié ſie y w morze
aż niemał do piekła ſpuſzczáia y już ie winduia już w
okrety kłáda / już do Europy nie mniey nádetá ná
dzieciá niſz áglámi i oza ; álic náwalnećci powſtáia /
wiátry morze przedymáia / okrety wyrácaia ; álic
znowu złoto y perły z ſámemiſz kópaczami ná dol. Owo
dzie záś ná ladzie woýſka wſpýtkowane w ſwych beres
gách ſtoia ; tu ſie już potykaia / á tam już pobite leſa.
tu iedne miáſtá dopiero zákládáia / owdzie drugie po
oráne ſola poſypuia y záſiewaia tu iedne Kroleſtwá
powſtáia / owdzie drugie ſie obáláia. wſykie dzielá
y rzeczy ludzkie álbopowſtáia álbopádáia ; y mie
dzy tymi dwiema krefy / ledwie ſie trzeci znaydzie. O
wo zgolá nie tylko Polſtá ále wſytek ſwiát już nie
mowie nie rzádem ále ſámymże nieſtátkiem ſtoi. Con
turbatz ſunt gentes & inclinata ſunt Regna. Strwożyły ſie
narody y náchylilyſie Kroleſtwá. Mundus eſt perpetua
ruinarum ruina. Swiát ieſt wſtáwiczna iákichſi wálin
wáliná. Imperia aut aſcendunt, aut descendunt, ni
hil tertium. Affurgit enim Neceſſitas in Sirenuita

Pſal: 49

Anicen-
na A-
rabs lib.
3 Polit:
Arabi-
eorum.

rem: Strenuitati saepe suffragatur Felicitas: felicitatē
multi adhaerescunt: multi faciunt exercitum: exerci-
tus parant victorias: Victoria desinunt in opes, liber-
tatem, gloriam. In hoc apice stare putas Imperium:
erras. Mox enim opes, libertas, gloria degenerant in
fastum: fastus in contemptum legum: hic descendit
in licentiam: licentia ruit in seditiones: seditiones in
cedes: cedes in interitum. Haec est omnis rerum hu-
manarum historia.

Macro-
bius lib.
1. satir.
cap 21.
Diodor.
Siculus
in Hist:

¶ Co gdyż tak jest / że świat Politycki jest wsta-
wieczna iakas obalini obalini / chcemyli w nim biespie-
cznie pożyć / potrzeba go zawsze wspierać. A jest że to
rzecz podobna: podobna. Dawniędy w prosty Pro-
ganie nie malowali ani wystawiali Boga swego w
iakię ludzkiey albo bydlecę postaci / ale miasto baw-
wanu Kiy prosty czili / nazwa aiac go Iupiter Tigillus
Jupiter podpornik albo podpora: iakoby to Bog
wżyteł ten świat chwieiać się / w rzeczy ludzkie z przy-
rodzenia swego zawsze turpadku nachylone wspierał
yna sobie zadzierżywał. Przytacza to y także tłumaczy
S. Cyrillus Patriarcha Alexandryski w Ksiegach
przeciw Julianowi Apostacie. Per stantem baculum
discebatur quod nullo modo Diuina natura labef-
ctari possit, sed quasi semper stare, & quodammodo
sustinere & fundare omnia. Romulus zaś / Kzymo-
skie Pánstwo załádaiac / na Kapitolium wystawał

S. Cyril.
Alex.
Contra
Iulianu
lib 9
Linnus
de cad:
9. lib. 1.

bálwan

irai białwan Jowiżarzeczony Jupiter scator Jowiż uślana-
erici wiatacy; Dawyżymu w ręce lasse albo berło / aby nim
uber wspierał y utwierdzał nowo założony świat Rzym-
um. ski. Potomnierych czasow Sempronius Consul,
nt i Rzymiski kazał tamże niedaleko wystawić Wulkaną / a
ndi on iakoby owoż berło Jowiżowe przetowywał w
es in berła albo w lasi mnieyzych Bogow; iuż na scepterū
u hu Plutonowe / iuż na trozab Neptunow / iuż na bulax e
Marsona / iuż na Kaduceusz albo lasse Merkuriusz o-
ostā wa / z dośladem; Et vos fulciunto. Iakoby rzeki / y
spie wy też mnieychy Bożkowie / wy swiata tego Panowie
ze ro po spolu z Jowiżem ten świat wspierayecie i wiedźcie
Po że wasze wszystkie władze y berła są wdzieleniem iakimś
o w si naywyższe berła Jowiżowe. To Pogańska sub-
bati telność. A owożas z Pawała S. nay pierwsza y nay-
illus gruntox nieysa Chrzesciānskiey Polityki prax dā.
Bog Potestas a Deo. Władza od Bog. Berło Krolenckie
rzy iest czastka iakās / iakimśi wdzialkiem berła Bożego.
ieral Sceptrum Regium supplementum est Divini. Młowi Tyrius
żcy Maximus. Berło Krolenckie iest dopełnieniem iā-
gach kimśi berła Boskiego. Wspiera Bog świat Polity-
lum cki; ma go wspierać y Krol. Ale Bog swym wła-
ef. a szym sobie iakoby z natury wrodzonym berłem / ktore
odo sie od władze y samey ręki Bożej oddzielić niemoże.
yma Bo iako złota Korce nā wrodzona iest głowie Bożej /
aril Caput eius aurum. optimum: tak złote sceptrum.
wan

Dio det
Siculus
in Hist.

Ad Ro-
man. 13.

Cant. 1.

wrodzone iest Rece Bożey. Manus eius tornatiles aurea
plena hyacinthis. Rece iego Boskie sa iakoby ze zlotale y
utoczone y hiacynthami iako drogiemi kámienniami po
na kštal berla náknione. Krol z s wspieta swiáguo
Politycki berlem y Lasta albo wladza y moc / sobi Chal
od tegoż narwyżsiegó Máiestatu rdzielona. Wiemu s
iako Berlo Krolewskie / iest rdzieleniem iákimsi ywiá
supplementem berla Boskiego: ták z s Lasti Mái
Báłkowskie / pieczęci Kánclerstkie / Bulawy Heiman
stkie / á rzęka smiele Kopije y Báble Kycerstkie / so
dodatkámi y supplementámi Berla Krolewskiego. cie M

Ouid in
Heroid:

An nescis longas Regibus esse manus?

Mowi Poëta stary. Ażas niewieś że v Krolow swiá
dlugie sa rece. Jáko to v Krolow dlugie rece: czego
Krol niemoże dosiáć reka / dosięże Berlem: czego nie
dosięże swym berlem / dosięże Mái Bálkowska Lasty
stka / dosięże Kánclerstka Pieczęcia / dosięże Heiman
stka bulawa / dosięże Kycerstka kopia y bábla. Pá
mietaycie ná to Jáśnie Wielmożni Senatorowie kie
dy ná plácách rzadow y dzielności wáś ych z tymi do
stojenstwá wáśwego kleynotámi stawacie / że te wáś
Lasti / te Pieczęci / te Bulawy / te Kopije / te Száble /
sa supplementámi / so rdziałkami reki y Bożey y Kro
lewstkiey: Jáczym Et vos fulciunto. y wy nšpierzaycie
ppadáiscy swiáć Politycki / á to nie tylko z Krolom

ale nem

urez
torale y z Bogiem. Wiedźcie że każdy z was / z owego
am / pęstu polityckiego / o którym Job S. mowi. Sub
vialquo curvantur qui portant orbem. inſy czytaia z ^{Job. 4.}
obis Chaldajskiego / Cui curvantur qui fulciunt orbem. Ktore-
Dieonu się (to ieſt naywyższemu Pánu) klániaia, ktorzy
si y wiát wſpieraia.

lár. I Tu użnam rum y mieysce pokázac / iáko Jáśnie
nán Wielmożny Jan Stánisław Sápiehá wielki W. X.
sa Lit: Márſzałek / rey Senátorſkiey ſwoiey / á miánowi
go. ſie Márſzałkowſkiey wokáciey / podlug Chrzeſcián-
ſkiey polityki doſyć czyniac Laſta ſwa y władza / od
Krolá á naprzód od Boga ſobie rdzielona / ten náſz
lón wiát politycki wſpiera / y wſpieraiać polegl.

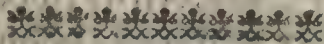
ego I Piſze Thomacherus : że ná pogrzebie Luizego
nie Scipioná ſlawnego Márſzála Fráncuſkiego / y nay-
La wyſzſzego rzadzce / Dworu támeżnego / nieſiono Laſte
án ſłota przed truna. Z rekoieſci ieſy wynikały trzy lilie /
Oá (Herb Kroleſtwa Fráncuſkiego) niżej w zdziſz ná
kie ſamey Laſce / te ſłowá ryſowane były. Non Genere tan-
do tūm, ſed & Ore, & Re, Scipio. Nie tylko wrodzeniem ále y
áſe wymowa, y rzecz ſáma Scipio. Wic to ſłowko Sci-
ble / pio w iezyku Láciiſkim brzmi toż co koſtur álbo Laſta
ro, Ktora ſie wſpieraia. Senſ tedy był / że ten wielki
yćie Márſzał / był nie tylko wyſokim wrodzeniem / ále y
dem madra wymowa y ſkutečna Dzielnoſcia Scipio-
ále nam / to ieſt Laſta y podpora Kroleſtwa Fráncuſ-
kiego

Thoma-
cherus
lib. 3. de
inſigni-
tu. He-
roum
cap. 23.

Alex. ab
Alex.
lib. 1.
cap. 9.

kiego. Ten że ia właśnie napis/przy tej pogrzebney
 żalobie/ten nagrobek na tej obumartej/ Jásnie Wiel
 moznego Jana Stánislawa Sapiehi Wielkiego W.
 K. Lit. Máršalka Lasce rysuia. Non Genere tantum sed
 & Ore & Re Scipio. Nie tylko wysokim vrodzeniem, ale
 y madra wymowa, y odwazna dzielnošcia był Sci
 pionem. był podpora y R. P. y Košciola Chrystus
 sowego. Pocynam od pierwszego.

Non Genere tantum Scipio
 Nie tylko Urodzeniem Scipio.

¶ Sane ktorzy/Przezacni Sluchacze/ktorzy tylko
 wysokim vrodzeniem sa Scipionami / sa Wygizny
 podporami. Miałem Prádiadą Woiewode/ Dziad
 dą Hetmána / Oycą Kánclerzá / Stryjá Biskupa.
 Chwala Bogu. Ale czyiemiz to Laskami / czyiem
 Bulawami / Czyiem Pástorakami oycyzne wspier
 raf:y cudzemi, y iuż zprochniałemi. Nie ia ale Swietry
 Názianzenus ztakim sie dematorem tak rozpráwue.
 Clara sum stirpe, ais. quid ergo? verminoso nimirū
 & putrido, patris & auisceptro niteris, & ruinā po
 tius quam fulcro fulciris, solis alios sepulchris vincis,
 & rescriptis nouis, queis scriptus sed non educatus es.
 taki zóiste nie tylko miley Wygizny álbo Košciola
 Bożego!

Gregor.
 Nazian.

Boże
 może
 & non
 nie o
 mu?
 vrod
 Sam
 chlub
 superb
 v nie
 nie m
 Rebe
 wyw
 peper
 tuel
 Daw
 spom
 filius
 młod
 Coli
 a Re
 w re
 Boga
 beká
 Ow
 oycz

Bożego / ale ani własney fámiliey sławy wesprzeć
może. Innitetur super Domum suam & non stabit, fulciet eam Iob: 22
& non confurget. Bedzieście podpierał domem swym, a
nie ostoisie, bedzie go wspierał, a nie powstanie. Cze-
mu? bo Genere tantum Scipio. Tylko sie wrosetni
wrodzeniem gnaruię / tylko chelpliwý oný / ó swoiey
fámiliey y nie przegadányim ięzykum! tylko owa
chluby laßzka / ó ktorey Nledrzec: In ore stulti virga Prov 14
superbiz. Wustach głupiego laska pychy. W reku iey
y niego nie obaczyß. Pospolita to gódzie reka y rzecz
nie mozeß / ięzykiem y chluba nádstawiać. Spytana
Rebeká tylko ó Oycá: y oycá / y dziadá / y babkę /
wyprowadzi. Cuius filia es? filia sum Batuelis filij Nachor, quem Gen 24
peperit ei Melcha. Czyias ty Corká? iestem corká Ba-
tuelá Syná Melchy, ktorego wrodziła Nachorowi. A
Dawid zaś spytany ó cala fámilia / tylko oycá w-
spomina. De qua progenie es ó adolescens? dixitq; David: 1 Reg: 17.
filius Isai Bethleemitz ego sum. Z ktorego rodu idzie ten
młodzieniec? Synem Isai Bethleemczyka ia iestem.
Coli zá przyczyná / że Dawid zacney fámiliey zámilki:
á Rebeká y sředniey nieprzepomniatá. Mial Dawid
w reku Goliatowa glowe ießze srieża krowia plus
ßzaca / ogyristy zacneści swey wizerunk: A Re-
beká tylko wiadro z woda y to tylko dla wielbladow.
Ow dzielnościa swoia y siebie sámego / y fámilia y
oyczyzne dźwignął: owá dzielność stowy y fámiliey

Hieron.
in Epi-
taph
Fabiol.

wywodzeni m wetować chciała. Hieronym S
wystawiać nagrobek Fabioli/ Xrymskiej Heroinie/
tak mowi: *Alius forsan memoraret Quintum Ma-
ximum, unus qui nobis cunctando restituit rem, &
Fabiorum gentem proferret in medium; diceret pu-
gnas, describeret praelia; & per tanta nobilitatis gra-
dus Fabiolam venisse iactaret; ut quod in flore non
poterat, in Virgu & radicibus demonstraret.* Tak
Rebeká / czego w sobie wystawić niemogła / iako
wznikaćcym depiero ká ieciu wystawiała w daw-
nych fámilię swojej podpor-ich y Lastách. Inaczej
Dawid: *Vide mihi pastorem puerum (mowi o nim Isi-
dorus Pelusiotes) bacillo unico & familiam suam, & tur-
dzam sustentantem.* Bá patrzieno (prawi) na iedno
pásłusze, á ono y fámilia swoje, y cała z) dowska
kráine iákobysie ku upadku chylaca, iednym poses-
kiem nšpiera y zádzierżywa.

Lib 1
Epit.

Co iuż rzekł o Jásnie Wielmożnym Janie Sta-
nistawie Sapiehy Wielkim W. X. Litt. Máršalku
Non Genere tantum Scipio. Nie tylko rzedzeniem
wysokim był Scypionem, był podpora chwilaacy sá-
czelto Wygryzny y Kościolá Róžego. Prawda to-
że gdy oraz spoyrzena linia Jásnie Wielmożney Sa-
miliey Sápierzynskiej: spoyrze ná iedno gáležiste / y
rozłożyste / drzewo / ktore wšytko buyno w prze-
zacne Wygryzny y dobrá pospolite podpory/ w Lasti
iuż

już mnieyſze już więkſze / w pieczęci już mnieyſze już
 więkſze / w Buławoy już mnieyſze / już więkſze / wyſe-
 ko y ſeroce wyroſło. Spoyrze / iako / albo ná one w
 Megärenſkim ryntu wyrastaíace / á miáſto owocow
 helmy y ſyſłaki plodzace drzewo. Spoyrze / iako ná
 one poſwiecona Jowiſzowi w Dodonie dabrowe /
 z ktorey ſie galezi / chyba albo Merkuriuſzowi ná La-
 ſe / albo Minerwie ná oſzcep / albo Marſowi ná re-
 giment / albo dawnym Spártanſkim Krolom ná
 ſceptrá / albo Areopágitiſkim ſedziom ná pálcaty / albo
 ſámemu Jowiſzowi ná Berlo odcinać niegodziło.
 Spoyrze / iako ná ogániſta / y plodna winna máćice /
 ktora Aſtiáges Krol Medſki przez ſen / z potomká
 ſwego wynikáíaca y cieniem ſerokie Pániſtwá otry-
 wáíaca widział. A mówię do ciebie Jáśnie Wiel-
 moſzny W. X. Lit. Márſálku / co niegdy Ezechiel
 Prorok mówił do zacnego w Izraelu Potentatá.
 Mater tua quaſi vinea (ſiedmdzieſiat Tlumágow
 cytáia) Mater tua quaſi vitis ; in ſanguine tuo
 plantata, frondes eius & fructus eius creuerunt. &
 facta ſunt ei Virge ſolida, in ſceptra dominantium,
 & exaltata eſt, ſtatura eius inter frondes, & vidit al-
 titudinem ſuam in medio palmitum ſuorum, Mát-
 ká twojá / przeſacna ſámilia twojá cny Márſálku /
 me kwi twoiey dawnych onych Sapiehow przod-
 kow y bohaterow Litewſkich zredzona / gálezie iciey y

Diod.
 Siculus
 in Hilt:

Pauſan.
 in Acti-
 eis.

Ezech.
 19. v. 10.

owoce iey wrosty y stały sie iey Łaski mocne y trwałe. Trof h
 ná kształt b. r. l. panuiacych : były rdzalkami y supple dal :
 mentami bert Kiazat Wielkich Litewskich / Monarchor
 chow Wielkich Polskich : y wyniosł sie wzrost iey Dsw
 między gąleziemi / y obaczyła wysokość swoie w mno po w
 stwie latorosli swoich. Tam widze wierne miley Kady
 Oryzyny fulera, Bogdaná ná Opakowie y Jelney sprán
 w siewierskiej ziemi Sápiche Woiewode Smolenskie w
 skiego małżeństwem Kieźny Siewierskiej synacego y mia
 Widze Iwáná Sápiche Woiewode Podlaskiego tys
 Bogdaná drugiego Sápiche Woiewode Minst. e. obegn
 go / Andrzeiá Sápiche wprzód Polockiego / á porym stym
 Smolenskigo Woiewode. Widze Páwlá Sápiche Troy
 Káştelaná Kiiowskiego. Iwáná Sápiche Siemio / Woy
 nowicza Kánclerzá W. K. Lit. Bogdaná / Stepháná ná pe
 ná / Krzyştophá / Pisárzow W. K. Lit. widze Stat ná Be
 rostow y Tenutarzow / Pułkownikow y Regimen. Jeś
 tarzow. Co powiem ó tobie Andrzeiu Sápiche wod
 Woiewodo Nowogrodzki / ktorys zá Pánování swo
 niezgáßoney sławy Stepháná Króla / á spránowá wiem
 niem wielkiego Mikoláia Kádziwilá Hermáná Litew Nat
 skiego / w Isłanciech pod Wenda w bezuplym czeł Beze
 rech tysiecy woytku dwádzieścia ctyry tysiacie Moł scia
 skwy ná plácu položyl : dwuches Woiewodow Moł woy
 skiewskich poumal / Zobozus nieprzviaciela wrzul woy
 działas / chorągwie / y inße dzielnosci y mestrá ta eż Żenier
 trophaa

ośle trophęa pobral / y walecznemuś onemu Krolowi odda-
ple dal? Ktora tak będzie niewdzieczna potemność /
nár ktorabyćis przepomniála Jánie Sápicho Stárosto
t ież Oświátłi? tys wiele rázy ná mieyscu niezámierzłey
mo po wśytkim świecie pamieści Hermanow / Mikoláia
miley Kadziwilá y Janá Károlá Chodkiewiezá wojská
lney sprawował: tys pierwśy zá czasow nábych Mo-
leni skiewsk. m Cárstwem zátrzasnal: tys wiele zamków
ego y miast / Prowinciy / y Kiełstw i Moskiewskich pobral:
ego tys odważnemi swemi chorągwiámi Wolge y Dnie-
pr obegnał: tys herokie między tymiż rzekámi pola / geo-
ym tym Moskwy trupem okrywał / á osobliwieś pod
ieho Troycy strážne Tyraná Szuyłskiego ó stu tysiecy
nio Wojsko poráził / y osmnaście tysiecy nieprzyiacioł
hán ná poboiovisku zostáwił: á strách y grom narodu
stráńńego / áz zá Persia y Tátary Aziátýckie zástak.
nen Jęszczemy lez nie otarli y po Lwie Sápichi Woies-
cho wodzie Wilenskim wielkim W. X Litew. Hetmánie /
ánia twóm wielki Márśálku / rodzicu. ó ktorým co po-
ráł wiem? Natura, virtus, & fortuna, fecerant compendium.
w Natura w rozliczne talenty bogáta; Cnota nie dy-
ste / Bezślimościá nie wyniesiona / nigdy cudza zazdro-
lo ścia z biegu y z státku swego nie zráżona; Bezście ná-
lo wśytkie co przednierśych dostoienskw stopnie wy-
ul: wyśśkone / y niesłuchánym obyčáiom y affektow vło-
eg żeniem rpiástawáne / ni kómu nieprzykre wśytkim

Staro-
uolferus
in Sar-
mat bel
latorib:
Num.
iii.

Sidon.
Apollio-
natis 10
Epit.

mile; summáryuſz nam iákiſ ná tym ſwiećie Polity-
 ckim wſelákich ſlácheckich y Senatorſkich doſkona-
 loſci/ wnim były wyſtáwily. Wdzieczna ieſt/ y przy-
 ſtych czáſow wdziecznięba ieſzcze będzie dzielnóſci
 prac tego ták w boiu/iáko y w poſtoiu złota Wyczyzna
 gdy ſie po mólu *indicia* ludzkie przeſtrybuia: á ſpo-
 rzawſzy czego pulnocny ſwędzki *furor* w cudzrd-
 pániſtwách nábroit/iáko lubo z ázwolánemi w Chrze-
 ſciánſtwie Woioownikámi wiele dowodził/iáko pred-
 ko/od pulnocnego ſie nad Szczecinem zápedziwſzy
 morza/zá Odry y Albin/ zá Renu Dunay západl/
 ledwie ſie o Tátry Niemieckie otracił: Spoyrzawſzy
 (mowie) ná to wſytko dopiero z ſoba wraza y o-
 ſácuia máłoli Lew Sápieha iednego Kieſtwá He-
 mandoſza/ teyże iuż y ná ten czáſ z poteżniony y w
 Inſtanciech rozpoſtrzeniony ſuriej/ zá Dzwine y po-
 gladać niedawſzy / y tánte wſytkie od pulnoc-
 ſciáne/ iuż przez kilku fortec odebranie / iuż przez po-
 ćime poſtoiu kondycie wciſywyſzy. Owo z gó-
 rwidze że to wſytko ogániſte przezacney Preſc-
 Sápieżyńſkiey drzewo/ták ſie ſzczéſliwie wznióſło / z
 góſcie okiem rzuciſ / *Facta ſunt ei Virga ſolida*. Gá-
 zie iego ſtályſie Láſkami trwálami / y pod ciężarem
 miley orczyzny nie przełomieniami. Ale coż doſyć
 ná tym było Jáſnie Wielmożnemu W. X. Lit. Már-
 ſátkowi ta Rodzicá / ta przedków y powinnych
 ſwoich

swoich sława Wyczrzne y Kościół S. wspierać? Do
 syby było. Rzezyppowi w Atenach na takie Chae
 briagá rodzicá dzielnosci: dosyby było Archidemo
 wi w Attice / na takim przodká swego Herkulesa
 nestwie: dosyby było Quintusowi Fabiusowi w
 Rzymie na takich wielkich Fabiusow Marimow za
 sługach: dosyby było Elizerowi Moysesowemu
 wyrodkowi / na Oycowskiej oney cudotworney La
 sce: na ostátel dosyby było niewieściuchowi stary
 Rego Affrikaná synowi Scipionowi / na sławie oyc
 owskiej / y w Bytyckich in Bych Scipionow fámiliy po
 legać. Jásnie Wielmożnemu Janowi Stánisławo
 wi Sápiesie / na zacnych Przesacney Sápichow fámie
 liy dziełach y cnotach polegac / y iemi dobro pospolite
 dźwigac nie dosyby było. Non Genere tantum Scipio, Nie
 tylko wysokim vrodzeniem Scipio. Mowic o nim / co
 rzekł wielki Casiodorus o Aurelianie Wenantiużu /

Folgef.
 lib. 3. c.

Plup. in
 Græcor.

Imp.
 apoph.
 Valerij
 Max.

lib. 3. c.

Fulgof.
 lib. 3.

cap. 5.

Valer
 Maxim.

lib. 3.

cap. 5.

Ipso atatis, ingenij, virtutis flore, spes publicas statim fulgere cæ
 pit. Samym, wieku, dowcipu, y cnoty kwiatem na
 dzieie n Bytyckich zaraz poczał wspierać.

Cassiod.
 in Epit.

Ostáteczne one z Ezechielá pemienione słowa /
 tak daley siedmdziesiąt tłumacza. Mater tua quali vitis
 & quali flos factus es Virga solida. Matka twoja iako win
 na mállica, á iako kwiát, stalessie Laska mocna. Co
 to iest / że pierwey rzekł Prorok quasi flos iako kwiát?
 abo też to nie tylko Łaski / ale y kwiátki Wyczrzne w spe
 raia?

raia: Wspieraia. Pamietaia łaski wraże/że filary/ tesli
 ktore wbytek Kościoła Hierozolimskiego stęp dzwio O to
 31. eg 71 gąty/ Capitella albo nagłorłki miały z lilei odlewaa si/ J
 ne. Capitella columnarum, quasi opere lilij fabrica- bus.
 ta erant. Bá y oblubienicá Chrystusowa / Kościel dzy p
 S. Policia Duchonna / w pieniach Salomonowych lich
 Cant. 4 pilnie prosi: Fulcite me floribus. Wspiera)cie mie pew
 kwiatkami. Per flores (mowi S. Grzegorz wielki) Ty- chon
 rones & Incipientes designantur. Przez kwiatki znacza- pi, ia
 sie ti, co sie dopiero wcnotach ćwiczyć poczynaia. stoń
 Wic iako Duchonna / tak y Swiecka Policia ma Dw
 stroie kwiatki/ktorymi sie podpiera. Panie owo/ co waie
 sie z mlodu w strzeźliwości / w czystości / w ktor
 stroimności / w pokorze w nabożeństwie / w umieter Jasi
 ności y w gorliwości / w rzeczach dō Religiey Kato- na k
 lckiey przynależacych / ćwiczy; kwiat to. Co sie nie coron
 L. d. a. i. a. t. i. e. m. i. k. r. o. t. o. s. i. l. a. m. i. b. a. w. i. / a. l. e. s. t. a. n. o. w. i. S. z. l. á. c. h. e. d. i. e. Kren
 mu przystoynemi zabawami; co sie rezy konia przy- tiedy
 stoy nie osiesć / luk ciagnąć / kopia gládko złożyć: y to nada
 kwiat. Co pemálu domowego. Krásomowstwa wol
 nárwyka / historyki y Polityki márníe; á iesli go do ści/
 cudzych kráiorw posla / nie skótem sie nie plesem / nie wzra
 báletom / ále dobrym obczaiom / zdrowym rzadem /
 porzadnym miast / budyntem / y twierdzom / iedno lum
 stáyney po wieršej czesći Religiey przypatruie: y to gdi
 kwiat: y iuż wspiera y Oyczyznę y Kościel Boży / rost
 ie sli

ry/ iesli nie rzecza sama prznamnley piękna nądzitcia.
w/ O takie was kwiatki zemdlata Wyzyzna czesto pro-
wa/ si/ Jásnie Wielmożni Pánowie. *Fulcite me flori-*
ca- *bus.* Nie kryćiesie z nimi w cieniu / w pokościach / mies-
ciel dzy pąpinkami. ani ich też chowaycie w owych wiel-
ych tych choć malowánych dzbanach ; inaczey pewnie á
mie pewnie wiedzcie że náżime pomkna do piwnice. Wy-
Ty- chowuyaycie ie wzorem Chrystusowym. *Ego flos cam-*
za- *pi, iam kwieciem polnym.* Pokázuyćiesie z nimi ná
ia. słońcu/ w polu Akademickim/ álbo w Rycerskim álbo
ma Dworzańskim. Tylkoć sie ná tych wárstátách odle-
/ co wáia owe Capitellá owe Cereuelá dobre / y zgodne
w ktoreby Wyzyzne y Kościół Boży wspierály ; y was
iet/ Jásnie Wielmożni PP. iáko dobrá pospoliteg filary
sto/ ná kształt Capitelow koronowály. Boć *filius sapiens*
nie *corona Patris, Madry syn iest wíńcem Oycá swego.*
kie/ Ktemu iesli chcecie żeby te kwiatki wáże wyrosly też
rzy/ kiedy w takież Kolumny/ czci Bożej y Wyzystey / iáť
y to nadáley ich od siebie oddalaycie / á y tám nie ná swo-
wá woli/ nie ná zbytách / nie ná rostkách ále w kárno-
do ści/ w nabożeństwie á podczas y wscisłości / niech
nit wzrastáia.

em/ ¶ Sa takie kwiatki / co wyrastáia w iákieś Cor-
no/ lumellas álbo stupiki ; zowia ie Gránádylémi. *Al-*
to gdzie y iáko rosta : rosta dáleko / áż w Indiách.
ży/ rosta między gerniámi / gwoździámi / biczámi y
esli

Tonflor.
in Ad-
miran-
dis Plan-
tatum.

inżemi meki Chrytusa Pána naszymi.

Y Kosi tym właśnie dobrego wychowania trybem Jásnie Wielmożny Jan Stánislav Sápiehá Wielki W. X. L. Maršalek. Ná sámych właśnie lat swoich vzniku / ná cwičenje do Wileńskiey nášej Societatis Akademiei oddány znácznie miedzy rowieśnikámi / y w nábożeństwie / y w náukách wyzwolonych zákwitnal. Niebyło nic w nim / nieżkam swoowolnego / ále ani porównanego / ani rozpięzonego. Niewstydzilsie Syn Senatorški / czelto w owych disciplinántow proceśiách iść w prostym worze / y z drugimi dysciplinuiac sie Pána Boga zá mila Wygryzney pomnożenie Kościoła Bożego prosić. Ná tym polu nábrawşy wsie zdrowego pobożności / y pocérwých náuk sóku ; łacniey y bezpieczniey / w tymże wşytkim wzrastal ná cudzoziemskich niwach. Niebyło Historyká / Polityká / Krytyká / Ktorego by nie przewártował : nie było znácznieyşego w Euro pie ięzyká / Ktorego by predko niepoial : nie było miásta álbo mieysca / do wyrzenia zgodnego / Ktorego nie gwiedzil , niebyło cwičenja synowi Bláheckiemu y Senatorškiemu nalezytego / w Którym by miedzy cudzoziemską młodzią nieprzodkował : Nie było Przez náswietşey Bogáródzice álbo Congregáciey / álbo Kościoła / álbo mieysca osobliwym iákim / Kteryże przenadoştoynieyşey Mátce nábożeństwem znácznej

go; gdzieby wizerunku iakiego známiennitego gorla
wosci swojej tu czci teyże meba y ziemie Biolowey/
niezostawil.

¶ Coż zádziw że ten Kwiat z cudzoziemskie^o prze-
sádzony polá/godzien byl záraz potou wieczney pa-
mieci Zygmunta III. Krolá Polskiego? co zádziw
że sie tam záleciwby piéknym stromnosci y rkladno-
sci / piéknym czulosci y dzielnosci / piéknym wierno-
sci y bogoboynosci zápacem / stalsie przedk^o godny
W. X Lit. y stolu / y naywyższego stoloweg^o rzędu?
Co zádziw że w rychle potym vrost w Lasce mniey-
szá Márzátkowská / á niedlugo y w Wielká? quasi flos
factus es Virga: iako kwiat stalsie Laska. Ten iest
sposob wlasnie od Boga przykazány / Którym wielcy
ludzie w dostoiénstwach swoich rość máia. Nec quil-
quam sumit sibi honorem, sed qui vocatur á Deo tanquam Aa-
ron: *A* żaden sobie czci nie bierze: iedno który by-
wa wezwán od Boga, iako Aaron; Kiedy d^o ciáł Bog
wśechmogacy powolác Aaroná ná wysoka Arcy-
k^oplánsta dostoiynosc / kazal Moyzeßowi nábrác
lasek od dwunastu pokolenia Zydowskich: Ktorego
(práwi) z tych obioré, zakwitnie laská iego, y zá-
hamuie od ciebie śemranie Synow Izráelskich, ktore-
mi śemrza przeciwko wam. Osluchál Moyzeß Pá-
ná; Nábrał Lasek od dwunastu Pokolenia, y poło-
żył przed Pánem wprzybytku Świádectwá. Náz-

Hebr. 9.
vers. 4.

wtrz wrociwysię nalażł, iż zakwitneła Laska
 Aaronowa w domu Lewi: y gdy na pecznialo pa-
 kowie, wysły kwiatki. Przestaliżá tym szemrać Sy-
 nowie Izraelscy / że ich minawşy Moyses samego
 Aaroná na stopniu Naywyżym Arcykáplánstwa wy-
 stáwł. Słuchnie: bo nie dosyć miała Laska Aaro-
 nowa ná tym / że to drzewo z ktorego wzjeta była
 kwitneło / ále y sámá iuż z niego wydzielona zakwitła
 á to nie wiele czekáiac / nie długo zielona nádzieia
 oczy ludzkie pasac. *Turgentibus gemmis* (mowi pismo
 S.) *eruperant flores, qui folijs dilatatis in Amyg-*
dalas deformati sunt. Żewşytkich drzew Migdalo-
 we naysprzedzey kwitnie: czym Bog dáł znać / że ten
 wielkich wrzedow y dostoiénstw Naygodnieşym/
 ktory naysprzedzey w przybytku Swiádecstwa / przed
 Pánem we wşytkie cnoty Bożkie y Polityckie zá-
 kwitnie. A ktorz sie przybytek może lepiey nazwáć
 przybytkiem Swiádecstwa / iáko pokoy Krolewski/
 iáko Twor Pánski / iáko ten wşytk m w náşey Oye-
 czyźnie / dziełności / wierności / czulości / otworzony
 plac / ktoż tu może szemrać / kiedy wielkie Panieta
 pretko z niżşych dostoiénstw stopniow ná wyşşę
 postepuia / gdy ich Jáśnie Wielmożne Laski / nie tylko
 wrozeniem w soki ále y włásna cnora / y cwióze-
 niem / y wiernemi postugami / drugich często wprzes-
 dala / y sa *Non Genere tantum Scipiones; Nie*
 tylko

Ibidem
 Num. 17

tylko
 iuż d

J
 pora
 Ituce
 ska r
 żat V
 od d
 Eua
 ábo l
 gála
 nes o
 & fin
 kregu
 mow
 mow
 J
 Wiel
 Dzw
 putá
 w S
 wşy
 nam

tylko

tylko sama familia miley Oyczyzny podpora^{mi}. Ale
iuz daley postepuie.

Et ore Scipio

J mowa Scipio.

¶ Albo tez to madra wymowa iest Lasta/iest pod-
pora Wyczyznie: iest. Pismo S. wyraźnie madra y
stureczna wymowe v Izaiasz zowie Virgam oris, La- ^{Isaia 11.}
ska vsł. We Wlozech w Braciańskim starym Kio-
żat Drsynow Kościele/ namalowano okragly swiat
od dwunastu Last wsparty; z napisem: *Predicatio*
Euangelij. iakoby to dwanaście last Apostolskich/
abo *Euangelia* przez nich rozniesiona / swiat dzwi-
gala: *In omnem terram exiuit sonus eorum, Et in fi-* ^{Psal. 18.}
nes orbis terra verba eorum; Symmachus czyta/
& *fines orbis terrarum stant super verba eorum*, y granice o-
kregu ziemie stoia na ich słowiech. Wiec iako wy-
mowa duchowna dzwiga swiat duchowny / tak wy-
mowa swiecka/dzwiga swiat Politycki.

¶ Dzwigał swiat Politycki *Virga oris sui* Jasn-
ie Wielmożny W. X. Lit. Maršalek / a to nie iedna.
Dzwigał Lasta Poselska w legaciach: dzwigal De-
putatska w Trybunalach: dzwigal Maršalkowski a
w Senacie. Iako powazna / iako madra / iako v
wysstkich przyienina mowa iego byla / wyswiadczy
nam slawne iego od Zygmunta III. swietey pa-

Plutar-
chus.

mieci Króla / do Najświeższego Cesarza Chrześcijań-
skiego / w wielkich prawach poselstwa / na którym
go Poselstwo pański y Florentyński / dla złotey y nie prze-
braney u słowach y w rzeczach obfitości. *Cs Sar-*
maria (iako kiedyś Ateńczykowie swęgo Demosthe-
nesa *Os Gracia*) nazywali. Wyświadczy drugą ię
świeższą do tegoż niezwyciężonego Cesarza Chrze-
ścińskiego wyprawą : gdyż go cmentenże Najęstat
dla osobliwej stremności / obyczaiow ukladności /
serca wspaniałości ale osobliwie dla wielkiej w rze-
czach Politycznych biegłości y mądrych mów / nie tylko
częsta konwersatia / ale y złotym a wolnym do swego
pokoju Kluczem wrażył / y tytułem Państwa Rzym-
skiego Książęcem ozdobić chciał ; bysie tym był stro-
mnie razem wspaniale niewymowił ; że w iednym
blachćicą Polskiego tytule w bytkie już był do Wie-
dnia sobie przyzwolite y podobne tytuły / przywiośl.
To Lasta Poselska.

I A o Lasce iego Deputatstwie co powiem : Kza-
dzac Trybunałskie kolo kłkć razy wielki mędrę / czo-
łego / y sprawiedliwość światła mi ugięgo Młarska
kć wzor po sobie zostawił. Izdał w Rozdziale II.
wystawie dziwnego iakiego Młarska a bez po-
chyby sadowego : *Iudicabit in iusticia pauperes, & arguet in*
equitate pro mansuetis terraz & percutiet terram Virgá oris sui.
Bedzie strofował w prawości za czechmi na ziemi, y
uderzy

uder-
dziw-
mu
sprac-
sprac-
drem
przec-
praw-
tami
kow
gorb-
wali-
może
Panc-
tentia
bez ty-
la. p
Młar-
ram
trzym-
eruz p
lasti
ięzyk
sunt.
Młar-
co by

uderzy w ziemię *Laska wst swoich*. Trzema się tu
dziwuje rzeczom. Naprzód przez dobremu sędzie-
mu tylko ubogie każe Bog wśchmogacy sadzić we
sprawiedliwości: albo też nie trzeba y Pánow we
sprawiedliwości sadzić: Pewnie to Pan Bog ma-
dremu Mistrzów rozkazuje / aby zawasnionych
przeciw sobie Pánow / nie *via iustitia*, nie przez zgiełk
práwny / ale przez *composita* y zgodę iedną: bo by
tám iáko / między wielkimi / do wielkich wasni y roztro-
ków iácznie *tr, ybło*. Dobry wykład; ale y to nie na-
gorbky. Jako dom nie tám wspieraia gdzie się nie
wáli / ale tám tylko gdzie się wáli / albo iácniey *wpásć*
może; tak dobry sędzia nie tak ma sprawy wielkich
Pánow wspierać / ktore przez się y nákládem / y *Pos-*
tentia / y *respectami* stoia: iáko sprawy ubogich ktore
bez tych wśchtych podpor / *sán* e przez się iácnosie wá-
la. Powtore dziwujesz: czemu Prorok dáie *Laskę*
Mistrzów / nie wrece ale *wu'tá*: *Percuties ter-*
ram Virga oris sui? Dawny to stroy Boży: ludzie
trzymaja miecz goły w ręku / á Bog wuściech. *De ore* Apost.
erius procedebat gladius, Także też ludzie trzymaja
laski w ręku / á Bog wuściech. iednoź to v Boga y
iezyk y *reka* / wynowić y wykonać: *Dixit & facta* Psal. 148
sunt. Potrzebuie zgola Bog takiego w Trybunale
Mistrzów / wktorego by niemal iednoź był iezyk y *reka* /
co by przykładem nie nárażoney w ubogich sprawie-
dliwos

dlivości/ á podczas y swych własnych krzyn d wstać do
 pieniem/ y owsem bezdrościa y podupadłych ludzi wlas
 ratorwaniem miłosć ku nimże Chrześciańska w Kolę kład
 legách swych pomnażał. Potrzebie dziwnieście/ czemu nemi
 Bog Laska wst także bić w ziemię. Czy to dla tego/ Vene
 że dobry Márzałek/ nie tylko ma owa drzewiana la esuri
 ska bić w stol Trybunałski ale y *Virga oris* vderzać/ w in m
 coż? *terram, terram*, to iest kruszyć w Kollegách quan
 su oich respekt y fawory ziemskie. Czy dla tego/ ab o
 że iako Bog kiedyś Moyżesowi kazał / vderzyć w mi p
 twárda opokę/ y znieny wybić/ wytryskająca wode/ á tezi
 lud zprágniony napoić; *Percuties petram & exibat ex ea* y po
 aqua, vt bibat populus; *Vderzyś w opokę, á wynidzie* ludz
 znieny wodá aby pił lud: Ták madremu Márzałko kieg
 mi także y w naytwárdze/ y w naytrudnieysze spráwy
 vderzać *Virga oris*, aby ztámted/ wytrysnelo źródło/ żeby
 z kteregobysie nápił owi przez długie terminy zwoloz y M
 czeni / oni co iuż przez kilká / álbo y kilkánaście lat/ Mie
 Eluriunt & sitiunt iusticiam. *Łákna y prágna spráwiedli-* tom
 wości. *Theodoretus* tłumáczac słowa Psálmisty: *Ve-* go
ritas de terra orta est. ták mowi: Vt sapé fons in ter- dzy
 ra, ita veritas in causis latet, percutite semel & stillabit, percutie
 iterum & fluet, percutite tertio & exundabit. *Jáko zrzodło* Kon
 w ziemi, ták prawdá czestósie n spráwách táy vderz Last
 raz ábedzieście saczytá, vderz drugi raz á poptynie, obra
 vderz trzeci raz á iuż y wyleie: nápije sie icy każdy dla
 áż

Exod.
 17. v. 6.

Math. 3.
 Psal. 84.
 vers. 12.

staż dowoli / á to bez dátku / bez zapłaty / darmo /
ludzi właśnie iák wody. Piękny sedziom ziemskim przys
kolé klád dáie sedzia niebieski. Stánelo raz przed tro
mu nemiego niezliczone mnostwo iákichsi ludzi: *Qui*
ergo / Venerunt ex magna tribulatione: Což daley? non
esurient neq̃ sitient amplius, quoniam Agnus qui
est in medio Throni est, deducet eos ad vita fontes a-
quarum, & absterget Deus omnem lachrymam
ergo / ab oculis eorum. A sedziowie Swiátá tego sá
c w mi podczás te smáczna prawdy wodé (bá by ia
e / á teziákí Kany Galileyskiey przez cáta noc gárcami
x ca y po osmiu złotych nošono) wypiwšy / v bogim
dzie ludziom *fontem lachrymarũ* niewyczerpána gorz
ko kiego ná cáty wiele pláczu krynice zostáwila.

¶ Nie iest iednák opáttność Boža tak škapa/
žeby podlug reguł swoich niebieskich / sedziom nam
y Máršálkow sadowych náziemi niewystáwila.
lat / Miedzy inšemi wystáwila nam bylá ná wieczna po
lli- tomnošci pámiatke y przyklad Jáśnie Wielmožne
Ve- go Janá Stánisláwa Šápiche. Kto wiecey mie
ter- dzy znácznemi stanámi / y fámiliámi / zaštárzálych
cute Kontrouersiy wšpokoil? kto báczniey y pilney / táni
dło Záske Máršálkowške y potenciey swoiey *fulera*
erz obracał / gdzie suádniey y predzey spráwiedliwosć
nie, dla wšostwá / dla niedostátku / dla boiážni / dla
ždy wcišnienia od Potentatow oštábieć y wpašć moglá?

Kto skuteczniey y szczęśliwiey *Virgatoris*, złota ona
wymowy swojej podpora dźwigał na prawnym
placu pod upadłych ziemian / osierociąłych wdow/
utrzymywanych sierot : Niedziwujcie się Przezo-
rni Słuchacze / sprawowałeś sam z mniejszemi
stany / podług miłości prawie Chrześcijańskiej/
podług współmałości prawie Sędziowskiej. W-
rót rozległych / betotkich / w różnorodnych dobrach
y maieństwach z najmniejszemi sąsiady / tak się
skromnie / tak cicho / iako z równemi sobie zachó-
wał / żechmy nigdy o żadnych w tym skwerkach / o
żadnych iego prawnych gemonach / albo zaściach
nie słyszeli. Wielka to ażasze rzadka wielkich Pá-
now / y na ziemi w ludzi / y w niebie przed najwyż-
szym Młaiestatem pochwała. Wielka y to / że pod
czas y swego ledwie kilka słow przejednany nie raz
wstąpił. Wielka że niektórych zubożących ; y co-
wierżnych stanów ucisnionych y z maieności obná-
żonych / żadnym doczesnym pożytkiem nie uwiedzio-
ny / żadna nie przyjaźnia nie wzniecony / sama tylko
miłością Chrześcijańską y litością nad utrapionemi
sobie wrodzona wzbudzony / własnym na praw-
kościem / y potęgą Páńską ratował. Wielka że
wielu już na śmierć skazanych wykupił / a miánowi-
cie w Wilnie młodzianá nieznáomego / już na plac
fr. wawy osadzonego / przeciwną stronę tyśiącem

złoty
za dzi-
ris, m
ich y
fna v
vst.
bo ho
most
albo
czyśte
wał
utrap
abieru
nety
tak si
dolir
fotie
ny /
owd
iuz le
owd
w w
in sic
buna
pnie
bilian

ślotech wblągawşy / ed śmierci wywobedił. Coż
żądziw / że ludzi wciśnionych y nudznych *Virga o-*
ris, miedra y skuteczna wymowa bronił: ponieważ
ich y *Virga manus*, y rzecz sama ratował. Pieś
tna v niego proporcja była vst do reku / y reku do
vst. Kogo wspierała Łaska / albo miłosierdia / ál-
bo hojności / wspierała y Łaska wymowy y krás-
mostwa. O iáko czesto wspráwy dawnością /
albo wparćościá stronźátrudnione / á práwie opo-
czyſte vderzał / á stámtad / gđziesienikt niespedzie-
wał / vtráiona spráwiedliwosci wode ná ochłode
vtrápiionych wybilał. *Dirupit petram & fluxerunt aquae,*
abierunt in sicco flumina. Rozszczepił opokę, y wypły-
nety wody, plynety wody ná suşy. Wody nie
táť snádnie plyná ná gory / iáko ná rownine / albo
doliny: táť słodka onáiego wymowá / nie táť wy-
sokie pány / iáko rowne ziemiány / y minieyşe sta-
ny / chłodziła. *Abierunt in sicco flumina.* nie
owdzie gđzie przed sadem dniem / albo drugim /
iuz ledwie y rynſtokámi wino nie cieże / nie tylko
owdzie / gđzie minieyşe rzeczki / y z tad y zowad
w wietſza wpadáiac / imioná swoje tráca / ále
in sicco ná suşy. Młoge záiste ó Łasce iego *Tre-*
bunálskiey powiedzieć / co *Rupertus* rzekł dowóci-
pnie / ó Młoyſeſhowey: *Firma debilitavit, & de-*
bilia firmavit: Petram fregit, & fidem in suis sta-
biliuit.

Psalm.
104.
vers. 41.

Ibidem.

Psal. 44.
vers 7.

biliuit. Fidemne tantum? imò & ruentem in ere-
mo Ecclesiam. A ia troche odmieniam. Justi-
tiam firmavit: iustitiamne tantum imò & incli-
natam in iudicijs Rempub: O Boże / iako to san-
wielka wciebie y oyczyny y Kościoła twego podaw-
porą / nie narużona w sadach sprawiedliwość! ó swo-
iako przed majątatem twoim Virga directionis, La-
ska dyrektorska Łaska Trybunałsta / może y walcącego i-
sie nie wiem iakie Państwo dzwignąć!

Psal. 81.

Ibidem.

¶ W naywyższym Konsystarzu swoim stánaw ludz-
ky / Naywyższy Máiestat y zwoławszy zewsztych poss-
kich s wiątá tego Párłamentow y Trybunałow / se-
dziow / y Deputatow / máiac im owe rdzieloney
swoiey władzy y Máiestatu Investiture konfero-
wać / (Ego dixi, dij estis,) Dziwna do nych
czyni przedmowe. Rzecz wshytke opisuie Dawid S.
Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos diu-
dicat. Eripite pauperem & egenum, de manu peccatoris li-
berate. Nesciuerunt neque intellexerunt: mouebuntur om-
nia fundamenta terræ. Bog stánal w zgromadzeniu
Bogow, á w pośrzodku Bogi sady. Wyrwicie, ubo-
giego: á niedźnego z reki niezbożnego wyzwólcie.
Nie umieli ani z rozumieli: zachwieia się nshytkie
grunty ziemi. Naprzód Prorok S. wshytkim
Párłamentarzem / wshytkim sedziom / dáie tytuł
Bożki: á Párłamentarz y Konsystarz każdy / nie
zowie prosta izba / ábo Synagoga / álbo Kościo-
lem:

nerek : iakoby rzekł : Wiedźcie to Pánowie / sedzio-
 usliwie y Deputaci / żeście wy nie prostymi ludźmi / ale
 incli Bogami . Wważcież coby czynił Bog / kiedyby
 to to sam swa osoba / w oczach obudwu stron zasiadł /
 podawtychże właśnie ważnych Trybunałach / aby dał
 ! o swoje zdanie / swoje kreske . Ziaakaby sprawiedli-
 La-wości całoscią sadził / bez affektow / bez żadne-
 alacego interese swego ? ziaakaby statecznością / y nice-
 w strážona powaga prawdę mowil / bez żadnych
 aw ludzkich respektow ? ziaakaby gorliwością bronil
 Brcz pospolitego dobrá Wyczerzny / y Kościolá swego ?
 / se z iakaby miłością dzwigal y wspieral sprawy wbo-
 oney gich y osierociálch ? Iakoby skutecznie karal krzy-
 woty y wciśnienia Kościolá swego / Káplanów
 nych swoich / Zakonników swoich ? Toż y wy czynicie /
 d S. boscie też Bogami / y zasiadacie ná miejscu Bo-
 diu- skim . *Deus stetit in synagoga Deorum.* Ale nie
 is li- rozumievcie / prośe : żebyście tu w tych izbách ieden
 om- sad / ieden Tribunal ziemski odprawowal / odpra-
 eniu wo- wuiesieżáráz y drugi niebieski / á to nád ten wá-
 kcie. wyższy / y strážniejszy . *In medio autem Deos diiudicat.* Psal 81.
 ytkie *A weśzradku Bogow sádzi.* *Aduocavit cœlum de sur-* Psal 49.
 tim sum, & terram discernere populum suum. *Zwołáł niebá* Verl. 4.
 ytuł z wierchu, y ziemie, aby rozsádził lud swoy. O-
 nie wo zgolá nigdziey niemá-ż Trybunału Ziemskiego
 cios gdziebyżáráz niebył y Tribunal niebieski. O kiedy-
 em:

byście widzieli PP. Trybunałistowie tudzież zaraz
 nad stołkiem Miarzątką waszego/ zasądzony Thron
 Bozki / Mściłat sędziego żywych y umarłych! ó
 kiedybyście widzieli nad stołkami waszymi krzesła
 w biskupiego swiętą jedziow! ó kiedybyście widzie-
 li Kancellaria niebieska/ nie wbląganych y nienaga-
 nionych Instigatorow / Generalow / Świądkow!
 ó kiedybyście slyśleli / kreśli ó kreślach waszych / de-
 krety ó dekretach waszych? Ktoby z was przy o-
 becności takiego Mściłatu śmiał winęm sędzie
 porąkować na iadne wyktry Prokuratorstie? Kto-
 by śmiał albo odwołacz / albo nawrząd dla inter-
 esse sprawy przedłużać? Ktoby śmiał w bogie y nie-
 wiome ludzkie po terminach włożyć / stan Ducho-
 wny y wolności jego tepić / słaćcie knować / niespra-
 wiedliwie dekretować? Wiedzieć że tak jest / a
 nie inaczej; że nad waszym Trybunałem drugisze
 na was Trybunał odprawnie: wiedzieć że *Princi-*
pes Populorum congregati sunt cum Deo Abra-
ham, quoniam Dij fortes terra eleuati sunt. że
 Książęta one swięte / Mocarstwa / Państwa / Sen-
 natorowie Niebiescy / nad głowami waszemi odo-
 prawia sady Królewskie / sady / od których Ap-
 pellatia nie idzie. Co li też na to wszystko Depu-
 taci naży / Proroku S.? *Nescierunt neque intellexe-*
runt. Nie wiedzieli y nie z rozumieli. Toć podo-

Mal. 46

Yer. 50.

Mal. 51.

bno

bnó suroweǳ Dekretu wyda: Bynamniey. Pada
ná nich nagly dekretu Bożego piorún / wſykie
Pánſtwa / Prowincie / Miáſta / wſykie Ziemie
wſtrzeſáacy. *Mouebuntur omnia fundamen-*
ta terra. Prze miły Bog; że ſie ná Wileńſkim/
álbo Lubelſkim Trybunale / záchwieie ſpráwiedli-
woſc / to ſie iuż muſi z gruntu zátřzaſnac Krákorw /
Wárſáwá / Poznań / Lwow / Sendomierz / to
ſie iuż muſi przez Dekret Boży záchwiać Wielka y
mála Polſká / Litwá / Ruſ y Mazowſke. *Grande*
onus eſt, probi hominis ruina, tota mihi Gracia con-
tremiſcere uidetur, cum vir innocens cadit:
Kżekł kiedyś zaſte nie po pogánſtu *Lyſias* mowcá.
Tak zá czaſow Maurycyúſá Ceſárzá / gdy Grze-
gorz Antiocheńſki zá ſakciámi y potega Aſteriuſá
był nieſłaſnie oſadzony / ziemiáſia wſtrzeſlá : An-
tiochia ſie obalilá / ſeſedziesiąt tyſácy ludu przy-
tuchlá. Tak gdy S. Jan Chryſoſtom / bezbożnie
od Theophila potępiony / z Konſtántynepolá wy-
gnány wchodzil ; wſytká Thrácia y Propontis á
naibárziej Konſtántynepol od trzeſienia Ziemie
zádrzał. Tak y dawnych czaſow / gdy Eptéránezcy
niewinnie ſwoichże kmiéci y chłopow Ténarozy-
kow ná gardlo oſadzonych mordowáli / ziemiáſia
ich z gruntu wzruklá / á Sparta miáſto wielkie /
trem tyſko czterech domków wſytkoſcie z gruntu
obá-

Pfal 81.
verſ 5.

Lyſias,

Sigebertus in
Chron.
Gregor.
Turcor.
lib 10.
hiſtor.
c. 54.
in vita
S. Chry-
ſoſtomi.

Alia-
lib 6 de
variáti-
onibus.

Plato
lib. 2. de
legibus

obálilo. Coż w takich rázách zá przyczyná tákieg
ziemie y Míast wstrzeszenia? *Plato*, *spráwiedli*
wość názwał *ἑγμωον*, *fulcrum ciuitatum* *podpora*
míast. Coż zádzíw że gdysie oná wáli / *míastá* sie
y *całe Páństwą wála*? *Cicero* *wczył* / że bez niey
żadna *Rzecz*: trwác y w rzách *stac* niemoże. *Sine*
summa iustitia stare Respub: non potest. y
Seneka

Seneca
in Thy-
es:

---- vbi non est pudor
Nec cura iuris
Instabile regnum est.

Prou. 10
vers. 12.

Breuiar-
iū Ro-
manum
Iunij.

S. Am-
philo-
chius &
alij in
Vita
Basilij.

I Medrzeć złota przypowieść ná thronách Kro-
lewskich rysuje: *iustitia firmatur solium*. *Spráwiedli-*
wość *umacnia* *krzesło Krolewskie*. iáto sie *v*
macnia *spráwiedliwością* / *ták* *sie* *lamie* *y* *vpáda*
niespráwiedliwością. *Żáż* *sie* *krzesło Cesárskie* *pod*
Valensem *nie* *zlamáło* / *gdy* *tylko* *niespráwiedliwy*
dekrét *chciał* *ná S. Bázilego* *nápisáć*? *Ktemu* *Śie-*
mianie *vbodzy* / *niż* *ke* *w* *szystkie* *stany* / *sámi* *oraz*
wáśy / *żáż* *nie* *są* *fundamenta terra*. *sámy* *gruntem*
y *szczęściami* *Uczyzny* *ná* *śey*? *czy* *nie* *ná* *ných* *wyso-*
kie *Wielmożności* / *potegi* / *kořtoro* *y* *sily* *woien-*
ney *budynki* *wystáwiamy*? *coż* *zá* *dzíw* *że* *gdy* *oni*
prze *niespráwiedliwość* *vpadáia* / *Uczyzná* *sie*
chwieie? *Rupertus* *tłumáczáć* *słowa* *Anny* *Proro-*
kiniey.

liniey. Domini sunt cardines terræ, & posuit super eos or-
bem. *Páńskie są zawiąsy ziemię, y ná nich świat*
położył. *ták mowi: Afflictos terra Hebraei in-*
telligunt, super quos Dominum orbem posuisse di-
cunt, quia eorum meritis terram stare autumant.
iákoby to Bog ten chwieiacy się y obrotny światá
tego okrag zawięsil ná ludziach niedznych y uciskmo-
nych / iákto ná zawiąsach álbo osiách iákich / ná kto-
rych się obraca / á z swoiey chluby chyba zá ich wpa-
dkiem / nie wypadá. Drudzy zaś rozumieją / że
Cardines álbo Axes ziemię / zawiąsy álbo osi ná
których się kółá Páństw y Królestw obracają / są
nie tylko berła Królewskie / ále y Łaski Senators-
kie / á miánowicie Łaski sądowe Trybunálskie.

¶ Prawdą że Łaská Marszałkowska / zdaje
coś małego / y iákoby niezłym względem dźwigá-
niá y nośeniá ná sobie całego Páństwa? ále coż?
Appendit terram super nihilum. *Zawięsil ziemię ná*
niczym mowi Job 8. kto? y ná iákim Niczym?
odpowiáda Izáiasz: Qui dat secretorum. scrutatores
(á siedmndziesiąt tłumáczá / Qui dat Principes) quasi
non sint, & iudices terræ velut inane fecit. *Który dáię*
Xiażetá iákoby ich nie było, y sedziow ziemię, iákto
niczym uczynił. Oto przecie kiedyś to nie / tá
bláha Łaská álbo przyiążnia ludzka uchyla / álbo
gniewem y Affektow wzruśnieniem łamie; świat się
álbo

albo chwicie / albo wpada. Już tedy ponieważ
 na Łasce Trybunałstey swiát Politycki wisł że go
 Jásnie Wielmożny Jan Stánisław Sapieha dźwi-
 gał/ dosyciem zdamisł pokazal / gdym w przod po-
 kazal/ że go prosta zámów y nie przelomiona Łaska
 Trybunałsta dźwigał.

¶ Chce już wystáwić trzecia Márkátkowski
 Senatorsta Łaska. I tá záiste wspiera / y zádziere-
 żywa wálacy sie swiát Politycki. Słuszenie Sáló-
 mon/ ná sámych iákoby Senatu swego drzewiách te-
 kłká słow piše. *Vbi non est gubernator, populus*
corrueť. V Págniná y Wátáblá ták brzmi/ *Vbi non*
sunt consilia, populus corrueť. Stad Politycy
 Greccy / á z nich Cicero złotev sie oney prawdy ná-
 uczyli: *Senatus non solum est mens, ratio, & intel-*
ligentia Reipub: sed etiam fundamentum, quo
labefactato, aut diruto populus corrueť. Stad w
 Żydowstkim iednoż słowko / 70. znáczy *fundari, &*
consiliari, gruntuwać/ y rádzić: dáiac ad intender/
że vbi non sunt consilia, populus corrueť: salus au-
tem vbi multa consilia. Stad v Rzymian Iupiter
 stator, Jowiś utwierdzáiacy, w Kapitoliem nie
 gdzie indziej ále przed sámaż Senatorsta Bázylka
 stawał. Berło Jowiśá Statorá (iákem w przod
 powiedział) *Vulcanus* táńże nie dáleko wystáwio-
 ny przekowywał / w Łasce Merkuriuśá Bogá

Macrob.
 lib. 1.
 cap. 19.

Kras

Krásomowcow / y Jowišowego Máršálká: kto
 ta potym stárožytнос Grečká obwinelá wežemi/
 y názwálá *Kaduceussem*. Táž / Apellinowi Bogu
 tážemadrosći y wymowy y synowi iego *Esculá-*
piušowi / kládla w ruce laste z wežem. Wiem co
 ma lastá do wežá / w rzeczách lekárstka y *Esculá-*
piušá. W Indiách zachodnych sa drzewá lekár-
 skie máiace gálezie z ktorých owoc ná kštalt we-
 žow wyrasta / y zowią ie kwolitemu *Dracones*. Ná
 wyspie *Cymbubon* sa drzewá lekárskie / z ktorých
 gálasti spadły / ná kštalt gádžiny po ziemi sie dlu-
 go czołgáia. Podobne sie lasti y ná wyspie *Ná-*
labárstkiey znayduia. I w pismie S. lud žydow-
 ski miásto lekárstwo / od wežowego iádu miał zá-
 wiešonego ná tyczy miedžianego wežá. Ale wrze-
 czách *Polityckich* y *Apolliná* y *Mercuriušá* / co ma
 waz do wymowy / do Lasti *Senatorstkiey* y *Nár-*
šálkowstkiey: to / co wtáiona madrosć do odkry-
 tey w mowie álbo šczyrosći álbo prostoty. Náy-
 pierwšy y naychytršy *Orator* ná świecie ziawil
 sie waz. *Serpens erat callidior cunctis animantibus qui di-*
xit ad mulierem. Waz był chytršy nád wšytkie
 zwierzetá: O Bože! iáko láčno á iák ná cieškie
 rzeczy nas námowil / ná iákie iásnego przykazania
 Pánškieg przestępstwo! nedze y wćiški / prace / y po-
 ty / niedoležnosći y choroby / wojny y mordy! Bá

Hom. r.
 Odyss.
 c. v. 87

Ionsto-
 nus in
 Admi-
 randis
 Plant:
 Cap. 17.
 Scaliger
 Exerc.
 112.
 Num. 21
 vers 3.
 Garzias
 ab Host:
 apud
 Ionsto.
 ibidem.

Gen. 3.
 vers. 1.

y sam Bog Moryześá wymawiaia cego się z trudne-
 go w wielkiej sprawie do Pháraóna poselstwa/
 Exod 4. (Obsecro Domine, non sum eloquens. *Prośe Pánie, nie*
 vers 10. *jestem wymowny.*) w Bytkiej Bostkiej stroiey Rhet-
 oryki przez laske y wezjá wzy. Co to jest (práwi)
 co trzymaś w rece twoiey? odpowiedział Moyo-
 ześ; Lastá. y rzekł Pan: rzuci ją ná ziemię. rzucił; y
 obrocilásie w wezjá. rzecze znowu Pan: Apprehen-
 de caudam *uymi ogon iego.* wyciągnął y uiał / y o-
 brocilsie w Lastę. Nie trzebać to przed Máie-
 statem w Senacie / przed naprzędnieyśemi swiátá
 tego głowámi / prosto záraz mowa iáko Lasta
 Bermowác; nie máiać to táń záraz mieyscá owe
 Ioan. 6. słowá: złe to; nie pozwalám ná to. *Durus est hic*
sermo. właśnie iákoby też (iż tak rzekł) proste iuż
 nie Lasti / ále kiyce zgeby wylatály. *Lingua mollis* (mo-
 Prou. 25. *wi mdrzyc.*) *confringit duritiam.* Nietwardy ále mick-
 ki ięzyk, łamie y kruszy twárdość serca. Niech się
 mowá twojá / Jasnie Wielmożny Senatorze y
 Konsiliarzu w wezjá mądrego przewierzgnie / niech
 od upártosci / y twárdosci nie poczyna / niech affe-
 kty słucháiaczych miękkością y gładkością uymie /
 niech się od piraty y zrad y zowad ugina / niech
 się ráciámi iáko wezlámi iákimi okolo samey rzeczy
 zámienie y záfreci. A day też drugim do mowy czas
 jest / nie baw się długo: *Apprehende caudam* by y
 nayo

naymedrzeżego weżá / y nayroztropnieyſza mowe
uymi zá koniec / á doznaſz żećſie obroci iuż w mo-
cna znouu y nie przelamána laſta / która y zdanie
twoie / y reputacia á co nayprzednieyſza / y miła o-
czyzne podeprzeſz. Wyráziłeś w Senacie Polſkim
y Litewſkim ten Rhetoryki Boſkiey wzor Wielki
Márſzałku y Orátorze Janie Gápieho / kiedyś
chciał zdrowa iáka y mocna ráda oczyznemila /
Koſciol Boży y Religia Kátholicka dźwignąć /
iáka ſłow okragłoſcia / iáka mowy lágodnoſcia /
iákim áffektow ugládzaniem / iákim od ſwego in-
tereſſe / y z tad y zowád wſtapieniem / iáka przeći-
wney ſtrony ochrona / iákiemi poteżnych przyczyn
wezłámi zdanieſ ſwoie do ſtáley y nienáchyloney
ſkutecznoſci proſtował : Proſta laſtá obracałáć
ſie w mądrego y záwilego weżá. Dopieroż *appre-*
hendebas caudam, Káciámi wſzytko porobiwſzy /
rzeczeſ ſwoie umacniał / á iżeſ proſta / y nigdy
zádnymi reſpektámi álbo przyiádniami ludzkimi nie
przelamiona prawdę mówił / ſłuſnieſ o ſobie
mawiał: *Malo eſſe Veronenſis, quam Placentinus.*
Ale y to wielki Kráſomowſtwá twego / y glebo-
kiey mądroſci fortel / żeſ po ſobie / nie tylko oſo-
bliwego / którymeſ od Pána Bogá nádány był /
dowcipu chluby / nie pokázował / áleſ y podczás
nauzczéd wznawiał dawne Rzymſkiego Brutuſá

Livius
Decad.
1. lib. 1.

strátágemá : ktory (iáko Livius y inſy piſa)

Longè alius ingenio , quam cuius simulationem induerat ut
sub eius obtentu liber ille & verax animus lateret. Daleko
inakſzy dowcipem , niz iakimſie udawał , abyſie
pod taka zaſtona on wolny y prawde miłniacy á-
nimuſſ tail. Gdy drudzzy złote po wierzchu Laſki
oſiárówáli w Delphách Apollinowi Kráſemow-
ſtwá y mądroſci Bogu / Brutus Laſce złota w
proſtey y chropowátey Laſce rogowej zákręta o-
ſiárował / Ostendens (iáko Livius dodaie) per
ambages effigiem ingenij ſui. I iego Márſzał-
kowſka y Senatorſka Laſka nie tak powierzbny
okázáłoſci glánsiem / iáko ſtrytem roſtropnoſci y
mádrych rad złotem wáżyłá. Moge onim powie-
dzieć co Hieronym S. ó Chrzeſciánſkim Oratorze.

S. Hier.
in 2. cap
ad Gal.

Mutabat Paulus voces in diuerſas ſe figuras
vertebat non quòd id eſſet , quod ſe eſſe ſimula-
bat , ſed quòd id tantùm videretur eſſe , quo ceteris
præderat. Nie zápomniá niemniey Bzyroſci niz
mądroſci iego Sadowe y Senatorſkie Izby ; nie
zápomniá wálne / ná ktore / ile mogli / nieomieſſki
walſemy / ále oſobliwie y ten oſtáteczny ná kro-
tym podáwał zdrowe / wierne / nieomyłne / z ſáme-
go Chrzeſciánſkiey y ludzkiey Polityki głebia wy-
czerpáne wárunki / y ná porátowanie dobrá poſpo-
litego podpory / z wielkim wſytkich Kollegow

zdum

z dumieniem y samego Najásniejszego Krolá y Pána
ná nášego *W L A D Y S L A W A IV.* pochwała / Ktory *in virga oris eius*, w mowách y
radách iego do samego drogiey y nie przepláconey
madrości zlotá / ostrym rozumem / y glibokim
rozsadkiem przeniká; o wielkiey iego w Rzeczách
pospolitych biegłości ważnieysze niż o Brutusowey
Apollo oraculá y zálecenia czynil. Owo zgolá byt
Non Genere tantum, sed & ore Scipio, Nie
tylko wysokim vrodzeniem *Scipionem*, y dobrá
pospolitego podpora ále y madra mowa. Idźmy
iuz do trzeciey części.

Et Re Scipio
Y Rzecz sama Scipio.

¶ *Renatus Burdigalensis*, sławny Párlámen-
tarz Párvski Krolowi Pánu swemu posyláac o
swym własnym chlebie trzystá koni przeciw nieprzy-
iacielom / ná choragwi kázal wymálowáć głowę
z geba otworzona / á przeciw niey chleb wielki / byt
do tego napis: *Hic iuuabo*, tymicis Krolu rze-
czámi bade posilkowal. iákeby též rzekl *Et Ore* &
Re, madra w Párlámentcie y w Senacie mowa /
y hoynym ná wojne chlebem. chybá podobno to
rázcy rozumial / że nie tylko ná wojne żołnierstie
geby ále y chleb z gebámi posylá. Chleb / Przez
zacni

Toma-
cherus
lib. 2. de
insigni-
bus He-
roum c.
38.

żacni Słuchacze / wielka jest / á niemal naygrunto-
 wnieyßa Polityckiego swiata podpora y iakimsi iż
 tak rzekę słabey / y náchyloney Oyczyzny kosturem.
 Kiedy chce państwo iakie Pan wßchmocny obalić/
 bierze mu z ręk y łamie ten kostur. Oświadcza
 się z tym v Ezechielá Proroka : Fili hominis, terra cum
 peccauerit mihi, extendam manum meam super eam, & con-
 teram Virgam panis eius & immittam in eam famem. Synu
 człowieczy, gdy przeciwko mnie ziemiá zgrzeßy,
 wyłiągne rękę moię ná dñia : y pokruße łaskę chle-
 bá iey, y wpuße do niey głód. y wyżey : Fili
 hominis ecce ego conteram baculum panis in Hierusalem, &
 comedent panem in pondere & in solitudine, Synu czło-
 wieczy oto ia złamie łaskę chlebá w Jeruzalem y
 beda ieść caleb pod waga y w frásunku. Toż grozi
 żydom w Ksiedze Lewityku / y Rozdziale piatym
 Proroctwa tegoż Ezechielá / y ná inßych wielu
 mieyscach : gdzie te rzeczypospolitey podpore / zo-
 wie / *robur panis, i firmamentum panis*, y inße-
 mi ważnemi tytułami.

¶ Dźwigał ta wielmożna záiste chlebá y kostu
 własnego podpora / miła Oyczyznę Jáśnie Wiel-
 możny Jan Stánisław Sápicha Wielki W. X. L.
 Mórßalek : wspierał wßytkie tey zewnatrz ściány/
 y wßytkie wewnatz filary. Dźwigał ściáne wo-
 schodnia od Mostkwy / przy Zygmunćie trzecim
 nie wstałey pámieci Pánie y Krolu náßym / cały pulk

w Smo

Ezech.
 4.

Ezech.
 4.

Leuit.
 26.

a Isai 3.
 vers. 1.
 b Psal.
 124. 16.

W Smoleńskim obleżeniu powielkiej części chlebem
swoim y Bezodrościa prawie Pánka zadržiwá-
iac. Dzwigal ściáne południowa od Wołoch/
przyniesmiertelney sławy Janie Károlu Chodkie-
wiczu Achilesie Litewskim/ sto piechoty/ y sto Ko-
zákárá przy bołtu Pániskim własnym nákládem/ sto
piechoty y sto Husarzá prowadzac. Dzwigal
zachodnia ściáne w Prusiech / sam pilna y przyto-
mna záwsze pierśi swoich zaslona y trwi odwaga
boł tegoż Máiestatu okrywáiac; a sto piechoty/
Kozákow pultorásta/ y sto Husarzow swym gro-
bem ciagnac. Dzwigal pulnocna ściáne w In-
flánciech / cále woysko táž hoynosćia y niezmierný
łóštu łóženiem wposługách Wycyzny y Krolá
Pána swego zadržymawáiac przeciw potężniejszy
mu iuż ná ten czas/ Adolphowi Gustawowi. W
wielkáž to Jáśnie Wielmożni Pánowie Wycyzny
podporá / porządny o swym własnym chlebie Bu-
zdigan Pultownikzy y Regimentarsti! Hetman
ludu Bożegó Moyses táž lasta Manne zniebáz zwa-
bił/ y woisko Żydowskie nákarmił: táž wode z opoki
wybił/ y Isráelczyków nápoil: táž regimentował: Exod. 17.
táž y sobie y Josuemu y ludu wšytkiemu przeciw
Amálecitom/ síly y sercá dodawał. *Cras ego stabo
in vertice collium habens Virgam Dei in manu
mea.* Prawdá/ zec się icy lubo to cudotwornej nie-
owfeti.

Rabbi
Membre
in Colle-
ctan. Me-
diolan:
Biblioth.
Exod. 17.

owſeſki fortunilo. Tráſilá ná táka ^{נחב נחב} Val-
lem-Moyſis, ná táka Val-moíza [ták mieíſce po-
tyczki z Amálecyciáni Żydzi podług Rábbi
ná Membrego zwáli] góſie ná naimnieiſze ie-
zchylene / lud przed nieprzyaciélem pierzchał.
Z ſuſſnie tym ſtráchem karat Pan Bog roſter-
ſi / y wielkie przećiw Moyzeſowi lubo ták o-
patrzmemu Regimentarzowi Gemránia. Wiecey py-
ta ſie *Auguſtin S.* winnáli teſz bylá tey Iſráel-
wey wćieczki laſká Moyzeſowa : y odpowiáda.
Non culpo Moyſis Virgam, quaſi fugę populi cauſſam :
ſed culpo populi fugam, quaſi Virgaſe ſubmittentis
cauſſam. Virga pauerat exercitum, potauerat exercitum,
animauerat exercitum. Quid plus fecit claua Epaminonda?
Niewinuie ia laſki Moyzeſowej : iakoby bylá
Iſráelowey wćieczki przyczyna: ále winuie Izráel-
we wćieczke, iáko laſki zniſzaiacey ſie przyczynę.
Laſká bylá nákarmiá woysko, nápoitá woysko,
dodaá ſercá woysku. coſz wiecey czynitá Butáwá
iednego Epáminonda? Który kiedyſ wſytkie do-
brego regimentarzá powinnoſci wypelnioſy (tá-
ſe teſz bylo w zamećie woyská podnim konia zábito)
iednáſ dla nieſtwory iákieyſ Kycerſtwá ſwego po-
ráſzony / od madrych á wwaſznych Thebánczykow
odnioſt Laureá / z pieknym przyſłowiem: *Vicit Epá-*
minondaſ, victus eſt exercitus Epaminondaſ. Ide tu
Dáley. Nie tylko zewnatrz wſpierał chlebem wſytko

Kie

Val-
po-
obi-
iey
at.
ter-
e o-
py-
lo-
da-
m :
ntis
um,
dzt
tá
lo-
ne.
ko,
wá
o-
st/
o)
o-
w
a-
tu
to
ie

lie Wyżyny ściány / ále (iákom počal mowić)
y wewnatrż filary / Wielki W. X. L. Máršátek.

¶ Dwa sa przednie káždego Pánstwa filary/
Kościoł y Dwor. W Kościele ząsádzilsie! Máiestat
Niebieski : we Dworze Máiestat Žiemski. Żadna
Kzeczpospolita iáko bez teg/ ták y bez oweğ stác nie-
może. Ktorakolwiek z tych dwu podporásie ná-
chyli/ Wyżyna sie wáli. záczy m trzebá rázem oboie
wspierác/ á chlebem wspierác. wspierác dwor/ poč-
ciwa ó swym chlebie residencia/ y wierna dla rad y
sadow przytomnošcia : wspierác Kościoł / hoyna
álbo iálmužna/ álbo fundácia. Oboie rázem mądry
Krol / lubo świežo wybudowane wspierał. *Fecit* 3. Reg.
Rex de lignis thyinis fulcra domus Domini, & domus Regis, 10.
& *Cytharas lyrasque cantoribus.* Uczynił Krol (*Salomon*)
z drzewá Thynowego podpory domu Páńskiego
y domu Krolewskiego , y Cytry y Gešle Muzy-
kom. Czemu proše rázem z tegož drzewá y Cytry y
gešle robić kázal: dla teg (mowi *Isidorus Pelusio-* Lib. 1.
tes) že niemożesie doskonálšy y miłšy dźwięk / y Epist.
hármonia oddáwác/ iáko z tákiego drzewá/ ktore
dziwna iákas y miła zgoda wspiera y dwor y Ko-
ścioł. Panetion Greczyn tłumáczac słowa Psál-
misty : *Regna terra cantate Deo*, ták mowi: *Regna*
terra sapienter Deo cantant, in quibus priuata cō-
munibus, terrena celestibus consonant. Niewšysey

Ście Świątá tego Pánowie ná tákiey hármoniey
 znáia. Sa co rozumieia/ że w ten czas nalepiá
 orczyzne vmacniáia / kiedy należytych Kościołowi
 Bożemu / y dworu Krolewskie^o podpor vmýkáia.
 Drudzy przedzy ná Domowe bántiety y krotosile/
 niź ná ozdobe Kościoła Bożego / y Dworu Kro-
 lewskiego / portugálami brzákáia. Gdzież by to
 Bzesełiwa iáka Flota z Ofiru do nas z tym drze-
 wem Thynowym przypłynelá? Zebralbym z mán-
 tyka po ulicách / y wyzebrałby od was Jáśnie
 Wielmożni Pánowie by y namiecey pieniedzy/dal-
 bym z tegoż Thynoweg^o drzewá Lutni y Gesli na-
 robić/coby gráiac/ gráiac/ ná pádly ná dobry iáki
 humor Chrześciánstich Politykow / á przyna-
 mnieysie/dawna Lutni Pogánstkiey y Lyrická Rzym-
 skiego melodia zálecily:

Horati
 lib. 3.
 Ode. 6.

*Delicta Maiorum immeritus lues,
 Romane, donec templa refeceris
 Aedesq^{ue} labentes*

albo owa:

Idem
 lib. 2.
 Satyr.
 Satyr. 2.

*Cureget indignus quisquam te diuite? quare
 Templaruunt antiqua Deum? cur improbe cara
 Non aliquid Patria tanto emetiris aceruo?*

Tákać Apollo piosńke ná Lutni zágrawby/ zbudo-
 wal

wal Troie / poty stoiaca / poſiżniew Gracy Pállá
 dium Pogánſkiej ſwiateſci niewykrádli. Táka
 hármonia Amphion zbudował / poty niezwalczo
 ne miáſto Thebáńskie / poſi z niego Kreténzcy
 Jowiſá y Herkuleſá potáiemnie nie wywieźli.
 Aieſliſie Pánowie Politycy obrażacie / że was mu-
 zyka Pogánſka głaſze ; ſłuchaycież Syneziuſá
 ſławnego w Grecyey Chrzeſciánſkiego Lyrika :
 Pietas primùm ſubſternitor fulcrum, & crepido., cui firmi-
 ter inſiſtat ſimulachrum Regni. Niech będzie wprzód
 pobożnoſć podłożona iáko podporá, y umocnienie,
 náktorymby mocno ſtánał obraz Kroleſtwá. Wierż-
 ćie iuż / nie Poëtom / ále Politykom Pogánſkim
 wierźcie Greckiemu Plutárchowi : *At mihi vi-*
detur citius ſine ſolo Reſp. quàm ſine religione,
aut conſtitui, aut conſtituta ſervari. Wierźcie
 Rzymſkiemu Wáleriuſzowi : *Non dubitauerunt*
ſacris imperia ſervire, ita ſe rerum humanarum
futura regimen exiſtimantia, ſi Diuina po-
tentie, bene atq̃ conſtanter eſſent ſamulata.

Natalla
 Comes
 in Apol
 line.

Idem in
 Amph.

Syne-
 ſius de
 Regno.

Plutar.
 contra
 Collat.

Valer.
 lib. 1.
 cap. 1.

Co iuż rzeczem ó Wielkiem Wielkiego Kieſtwá
 Litewſkiego Nárzáłku? dobrzemu tá wódziezna
 z Thynowego drzewá hármonia brzmiała. Wſpie-
 rał dwór Boży / wſpierał Krolewſki. Niegoz
 bżimiſie y Káplanowi y Zakonnikowi wiela to
 ſłow wywodzić ; iáka y ná Seymách y ná reſie-

denciach assistance / iaka chleba hoynoscia / iaka
 we wbytkim przystoynoscia / Dwor Krolewski
 zdobil / iako koscitu nie litowal / aby zawze Ma-
 iestatowi ziemskiemu bywal przytonny / z miedremi
 radami ; ktoremi niektorzy tylko przy bankietach y
 Domowych posiedzeniach Wyeyzne wspieracia / a
 rzeklbym / ze raczey owemi Pełnemi , iedno ze ie
 trudno nazwac filarami / bo ie sami zowia Nie-
 stawnianemi. Spiebesie iako Kaplan do Kosciol-
 la drugiego kazdey Rzeczypospolitey filaru. Słu-
 bnie mu Simoná Syná Oniaszowego *elogium*
 z *Ekleziastika* stosuie : Simon Onias filius , in diebus
 suis suffulsi domum , & in vita sua corroborauit templum.
Simon Syn Oniaszow , wedni swoje wsparł do-
 mu , y za żywota swego umocnił Kosciol. Ktoż
 lepiey twierdzi Kosciol / iako kto miasto starych
 y drzewianych nowe y murowane wystawia :
 wystawil Jan Stanisław Sapieha Marszałek
 / y wielkim koscitem y pieknym kształtem mu-
 rowany w Slonimie. Kto lepiey twierdzi / iako
 to ten ktory samego Boga w osobach w bogich y
 niedoleżnych wspiera : wspierał Jan Stanisław
 Sapieha Marszałek / w Lachowiczach y w in-
 szych czesciach maietnosciach / czescia dzierzawach
 buduiac Szpitale y nadaniem y porzadkiem go-
 dne Miestatu Chrystusowego w niedznych y

Ecel 5.

utra

vtapionych wtáienego. Kto lepiey dźwiga Ko-
ściół / iáko ten / ktorymumocnych od náuki y cnót
podpor przymnaża? przymnożył Jan Stránilaw
Sápiehá Máršálek znáczna sie w Slonimie y
do Kościolá y do wychowánia Wielebnych Wy-
cow *Minorum de Obseruantia Summa* przy-
łożywšy. Jáko sam był *Simon Onie filius*, był z
goracego niesmiertelney pámieci rodzicá Katholi-
ká y Kościolá Božego podpory / goracym Kátho-
likiem / y znáczna Religiey S. Kátholickiey pod-
pora: ták sie stáral ó stále teyže wiáry S. pod-
pory / ktoreby tákiemž z Oycá y Pátriárchy byly.
Miedzy inšymi zákony ten sobie obral / ktorego
Pátriárchá podlug sławney y wiadomey wšytkim
reueláciey / Kościół Lateráński dźwigał / y teraz
po wšytkim świecie / z wielkimi Chrześciánstwá
pożytkámi / y pobožności rozkrzewieniem / ná Ká-
thedrách Káznodzieystkich / y Theologicckich / w po-
tomkách swoich dźwiga. A ó tájemnych iálmus-
žnách iego co wspomnie? Zlotemi to w Káncellá-
rie y niebieske y literámi zápisano: co powiem. Obož-
šych ludzi y niedostátnych žiemian / ná pogrzeby
własnych ich rodzicow / ábo inšych pokrewnych /
hoynym z škátuly swoiey dátkiem wspomagał.
Wielu potájemnie swym własnym koštem grzebił /
y žalobne ich pámiatki co rok odprawował. Co

In Vie
S. Fran-
cisci-
Assisi.
na us-

šie

Plutarc.
lib. 1. de
Iside &
Osyris.
Macrobi.
lib. 1.
Saturn.
cap. 11.
S. Cyril.
lib. 9.
contra
Iulian.

Hier. 1.

Viegas.
in Apoc.
cap. 15.
Comm.
1. sect. 1.
& Tu-
phus in
Eccle-
siasticu.

šie znáiomŝych iego iálmuŝn tyce: niebyło wo ko-
licy dzierzaw y włoŝci iego żadnego kłaŝtoru / nie-
było Bursy / niebyło żadnego vbogich ludzi zgro-
mádzienia / ktoreby co rok Oycowŝticy iego opátrze-
noŝci nie rzúło.

¶ Opátrznosć / ktora ma Bog náđ vbogiemi /
ŝárzy Egypŝcy medrcowie wyrażáli / máluiać *Oko*
ná Lasce, iáko by wŝedzie po ŝwiećcie ó lasce cho-
dził / y tá m y ŝámsie przypátrówáł / iesli kto w-
czym podupádl / a zaráz káżdeá wŝpierałá. W tym
ŝe iá podobieńŝtwie widziál Jeremiaŝ Prorok.
Pyta go Bog. Quid tu vides Hieremia? *co ty widzisz*
Jeremiaŝu? Virgam vigilantem ego video. *drúdy*
czytáia: Virgam oculatam ego video. *Widze iá* (prá-
wi Jeremiaŝ) *laske oczemá nátknioná*, *Albo*,
laske z oczemá czulémi. Czuy na byłą *Łaská* /

oycowŝticy okóło podupádlých ludzi opátrznosć /
Wielkie° w W. K. Lit. Mářbálká. Opátrówáłá
mr. iey doŝátne powinne; upátrówáłá vboŝŝe / ále
zgodne Koŝciolowi Boŝemu y miley Oyczyŝnie in-
genia; wŝpierałá ie rázem y dŝwigáłá coroczny m
ná náuki nákládem. Słuŝnie ŝie *Jáŝnie-wielmo-*
ŝna titulowác moŝe: *Jáŝna*, bo byłą ogu czułych
y ná vbogie iáŝnych / *Wielmoŝna* bo wielu xpá-
dłych hornie y moŝnie wŝpierałá. By przy czu
niáłá iezyk / mogłá by ó sobie wyrzec / co ó sobie
moxil

10b. 29.
mowił Job S. *Oculus fui caeco, & pes claud.*
Pospolu podporá y Lastá z okiem uniego / nád
niedoleżnemi opátrznym / y liosćiwym / po Ko-
ściolách / po Spitalách / po ubogich ziemian do-
mách / chodźilá: we wśytkich potrzebe ratunku us-
pátrowálá / wśytkich podeymowálá. Spyta-
cie / coli też domá y wgmáchách własnych czynilá:
odpowiádam : niebylá / iáko podczás u niektórych
owa ogrodna tygza / ná krecejsis tylko wiie y
wspiera. což? chmiel / chmiel tylko piánice / tyl-
ko krotofilnieżkowie / coby to tylko do ućiechy / á
iesli do pożytku / to nie do Pospolitego / ále do
własnego. oni wpráwách wykretarze / owi Try-
bunálsocy ingenierowie. Okolo Wielmożney iego
Lastki wilysis tylko y wzwyżbaly / *Doctarum.*
hedera pramia frontium , Dowćipy dzielne /
sposobne do boiu / sposobne do pokoju / sposobne
do przymnażania pospolitego dobrá / y Bzieslis-
wości y w Rzeczypospolitey y w Kościele Bożym.
Kád pátrzał ná takie w pokoju swoim mlodziány /
ná takie wdzierżawách swoich ekonomy / ná tá-
kie przy stole swoim meże. á (iáko sam z wielka
Bzyrością przed wiela powiádał) nie mu milsz-
go ná dworze swoim niebyło / iáko pátrząc ná lu-
dzie godne / smagno chl b ustoiu swego idzace.
Miał Páński humor Krola owego / který (iáko
mowi

Matth.

22. v. 11.

mowi Ewangelista) Intrauit vt videret discumbentes:
 W Bedt aby obaczył iadańcych. Czemusie ten Krol
 wprzod gościom nie przypatrzył / niż ich wpromia-
 dzono / albo ustolu posadzono? podobno ich nie
 z Reiestru wolano / nie z reiestru sadzano. Jto
 może być. Ale to pewnieyba / był iakis Pan hoy-
 ny / humoru wspaniałego; á takiemu niemaß nic
 milßego / iako pátrząc ná swych domownikow/
 nie pokatnie / nie wćieniu / nie w piwnicach / nie
 po folwárkách swego wetuiacych / ále poćciwie
 przedsoba á hoyno uzywáiacych. Pięknie Eccle-
 siastes: *Ubi multa sunt opes* (tłumácý Arabßki
 tak przelożył) *In multitudine panis, multi* S
qui comedunt eum, S quid prodest possessori,
nisi quod cernit diuitias oculis suis? Tlumácý
 Weneckí ináczey troche: *Quid gratius poterit esse*
Domino eius, quam videre hoc ipsum oculis suis?
 A Olympiodorus: Principatus enim est illi, vt videat
 oculis suis. Gdzie wiele chlebá wiele, y tych co go
 iedza: y coż może być milßego Panu, iako ná
 to samo pátrzyć? Żwy to á nie omylny Bzodro-
 bliwoßci Janá Stánislawa Gápíehy Wielkiego
 Kießtwa Litewskiego Márßálká wizerunk. Było
 u niego záwße otwárte / wesole / á iz tak rzúke
 iásne przy tej wielmożney d. l. b. / y Pánßkiey do-
 broczynnoßci Lasce Oko. Nigdyßie przy stole ná
 niżße/

Ecc. 1.

Arabs
interpr.Venet
interpr.

niżße /
 me / m
 niezm
 G
 urodz
 ma ná
 tak n
 Boże
 chow
 wac
 S.
 O w
 litem
 tki ge
 czyn
 wiec
 śn

niższe / nigdy ná naywyższe stany / nigdy ná znáio-
me / nigdy ná nieznáio me / nigdy ná cudzoziemce
niezmrużyło.

¶ Było ná kształt słońca / które wšytkie národy
urodzaymi / y chlebem karmiac / zá zapłatę došyc
ma ná tym / że ná wšytkie wesoło pátrzy. Dey
tak nieprzebrány y nie ustáley miłości ku chwale
Božey y miley Wyzyny / chciał Grabstwo Wy-
chowſkie wiecznemi czasy Rzeczypospolitey dáro-
wać ; chciał kilkát set Husarzow ná obrone wiáry
S. Kátholickiey y drogiey Wyzyny fundowác.
O wſpániáte á niewyczerpáney ku dobru pospo-
litemu hoynoſci ſerce ! O ena á wieczney pámia-
tki godna Koſciola Božego y nieoſácowáney wy-
zyny podpora ! chciałás widze y po śmierci
wiecznemi czasy oboie dźwigác : áliż cia nieużyta
śmierć / á rázem y otuchy náſze obálilá / ſtru-

Bylá wpopiol obrociłá. Quomodo con-
fracta es Virga fortis, baculus glorioſus.

Hier. 48.

Jákoś złamána ó Lasko
mocna, podpora chwa-
lebna.

¶ **E**z także bez poćiechy z tego żalobnego
 9 **P**łacu zeydziem? także to ulomki połamają
 ney wielkiey W. X. Litewskiey Māršāl
 kowskiey Łaski na ziemi rozrzucone zostawiem?
 Chce ia ie / Przechacni Sluchacze pozbierać / chce
 spoione Łąskom wáßym pokazać / chce sie iąkom
 obiecać / ó iąkiego Māršalká postarac / ktoryby
 przed nim z taż iuż znowu cała y swietna do nieba
 Māršalkował Łaska.

¶ Tá iest wßytkich tu swiátowych podpor/
 tá Berl Krolewskich / y Łasck Senatorstkich słá/
 bosć / że długo nie długo mußasie pod ciężarem/
 by też niewiem iąkiego Máiestatú / álbo potegi po/
 lamac y pokrußyc. By też y lásami na tym swie/
 1000. cie roßty. coż z nich bedzie? *Diu sylvá, momentò*
cinis. A to samo biedne *Diu, iáko krotkie?* *Qua-*
le hoc est quæso diu quod sine deletur? Mowi
 Hieronym S. Sadzcie sie swiátowi ludzie iá/
 1001. to chcecie na tym smiertelnoßci gruncie / nie uydzie/
 cie strážnych u Jobá słow: *Vidi stultum firmá radice,*
& maledixi pulchritudini eius statim. Obaczyłem głupcá
na korzeniu mocnym, y zarázem mu złorzeczył.
 Pytasie Páez. *Cur statim? timuit enim si statim non*
 male-

maledi
 mu za
 był ni
 wał,
 S. o
 per ce
 Coż re
 iáko z
 też kre
 cie wo
 miała
 Łaska
 widzi
 Kość
 doby
 iesli
 Báro
 we S
 y tem
 kome
 swie
 niewo
 łanie
 oczem
 wecy
 lepin

malediceret, statim non inueniret cui malediceret. Cze-
mu zaráz Job ztorzeczył? Obáwiálsię, że gdyby
był nie zaráz ztorzeczył, zarázbybył nie znaydo-
wał, komuby ztorzeczył: Podług tego co y Krol
S. opiewa. *Vidi impium superexaltatum su-
per cedros Libani transfui, & ecce non erat.*
Coż rozumiecie Pánowie swiátá tego iáko trotkie/
iáko znikome iest beret y Laséł wáśzych *Diu*? Jesli
też ktore berlo/ ktora Lastá doczesney ná tym swies-
cie władzey / dluzey w swey chlubie trwác miálá/
miálá cudotworna Mozyseřowa y Náronowa
Lastá. Coż? czy iey kiltá / z Lasté wáśzych/ nie
widziáło w Rzymie w *Sacrarium Lateraněskiego*
Kořciola / iuř zprochnialey nádlamáney / z ozd-
oby swoiey pospólu y z Arka / obnářoney. A
iesli rozumiecie že to apocriphum / Gytaycieř u
Báronuřá / že sie ulomek teyže Lasti znayduie
we Franciey w Kořciele Senoneněskim. Co iesli
y temu nie wierzyćie / tym sámym / wiecey iey zni-
komořc uznawacie / by ieřeże y w ulomkách ná
swiecie bylá powatpiwáiac. Co lubo tak iest/
niewřytko iednář co sie tu ná ziemi lamie y kruszy/
lamiesie y kruszy w niebie. Nie wřytko co sie przed
oczemá ludźkiemi wniovecz obraca / obracasz wnio-
vecz przed obliczem Bořym. Nie zgadza sie Ká-
lepin Bořki y Inuentarz śmiertelnych rzeczy z In-

Cesar
Bar An-
no 1088

Alex. ab
Halles.

mai. 33

uentarzem y z Kálepinem ludzkim. Weyrzał w Ká-
lepin Bosti ná trzecim niebie Páwel S. y powiá-
da: że / *Vocat ea, quae non sunt, tanquam ea quae*
sunt. Coż zá dżiw / że Kálepin Bosti y imioná
rzeczy sa dáleko od Kálepinow y słow nášych / po-
mierowáß y sáme myśli y Konceptá Boże sa dáleko
od myśli y konceptow nášych. *Cogitationes no-*
stra (mowi ieden Per páteryt) *magis terminan-*
tur ad non esse, cogitationes Divinae magis ad
esse. A dálekoż to konceptá Bóstie od nášych:
od iednych do drugich lieże przynámniemy mil Ties-
mieckich Wielkich czterdzieści milionow / czterystá/
siedmdziesiąt tysiecy / y ieden tysiąc dwieście trzy-
dzieści y šest mil. Jáť żeś zmierzál: zmierzalem
podług komputu sławnych Mátematyków / ktorzy
táť wiele mil lieża od naywyżšego niebá aż do zie-
mie. A sam záś Bog świadczy: że *Sicut exal-*
tantur caeli á terra, sic cogitationes meae á cogita-
tionibus vestris, & via mea á vijs vestris. Bybył
wietšy świat / dálšeby byly konceptá Boże od ná-
šych: ále że nád naywyżšym terážniemy niebem /
iešť *inane*, iešť nic / dáleý być niemoga od nášych
myśli / tylko iáko od znikomošci trwálošć / od u-
tomnošci státecznošć / od niczego wšyrko. Po ká-
żde to w przedšie wšistej máteriey. Myšli ludzkie /
kiedy się ó struŕeniu ábo zniŕzeniu / czym zedru-
maia /

maia /
Kończ
u Izra
culus
illi ut
Assyri
przećin
pobrat
trabit
conter
gentiu
dzie ro
Benie b
A myś
ná zni
toť Iz
lešć tu?
per Ag
quam u
gyptum
drcon
pow ó
które o
miał p
z kot
wleczy
lipare m

maia / dumaia po tyrańsku. Terminantur ad non esse,
Kończą się aż na Niczym. Skąrzysie Bog ná to
u Izaiasa: *Va Assur Virga furoris mei* *Et bac-* Isai. 10.
culus ipse est contra populum furoris mei, mandabo
illi ut auferat spolia. Posyla Bog Łaske y Berło
Assyryjskie na Łaske y Berło Żydowskie / Assurá
przeciw Izraelowi. Ua coż? aby łupy z Izraela
pobrał. A Assur co? *Ipsc autem non sic arbi-*
trabitur, Et cor eius non ita existimabit: sed ad
conterendum erit cor eius, Et ad internecionem
gentium. ináczey to sobie wytłumaczy Assur / be-
dzie rozumiał / że berło iego iest ná zlamánie / y stru-
szenie berła Żydowskiego / ná zniszczenie národow.
A myśli Boskie kiedyś téż zápedza *ad non esse,*
ná zniszczenie czego / táńże stara? nie. Ten że Pro-
feta Izaiasz mowi do Egiptu: *Vbi nunc sunt sapien-* Isai. 19.
tes tui? iudicent quid cogitauerit Dominus exercituum su-
per Aegyptum? In die illa timebunt a facie contritionis,
quam ipse mouebit super eam, & percutiet Dominus A-
egyptum plagá, & sanabit eam. Gdzież teraz *sa me-*
drconie tui? niech osadza co umyślił Pan záste-
pow ó Egiptie, won dzień beda się bać kruszenia,
które on będzie wzruszał nad nim, (iáko by to już
miał Pan połamać y pokruszyć y zniszczyć Egipt)
y z kołaceć Pan Egipt *plaga iakas,* ale go wner-
wleczy. Także w Threnach: *cogitauit Dominus dis-* Thren.-
pare murum filiz Hierusalem. Umyślił Pan rozwa-
lić

lić mur Corki Jerozolimskiej. Tuż się zaśtando
 wily myśli Bostie: nie. Terendit funiculum wyćia-
 gnał snur. ná co? wždyć snur ná murowanu
 nie ná rozwalanie wyćiagaia: prawda. ale tu Pro-
 rok dáie znác / że tak Bog myśli rozwalić mur Je-
 rozolimski / áby go potym z swoichże obálin wy-
 stáwil: tak Berlo Żydowstie y Aegypetskíe stru-
 być / áby ie znorwu spoil. boć zaiste iest tym: *Qui*
sanat contritos corde, *& alligat contritiones co-*
rum. Nigdy nie rozwała bez snuru / nigdy nie
 lamie bez powrozka. Wypráwuie się od niego
 Zácháriaś z stráśnemi do Żydow grozbámi. iákoż
 Zach. 11. Assumpsit mihi duas Virgas, vná m vocauit decorem, & alter-
 ram vocauit funiculum. *W*ziales sobie dwie lasce
 iednem názwał pieknościa, á druga názwał pow-
 rozkiem. Proroku / cożci po powrozku przy Last-
 piekności? Tá Lastá piekności / iest Lastá ktora
 się Bzyćci / y ná ktorey polega lud Żydowski. Niech-
 że niebożetá nie owśeti rospáczáia / iesli Bog pod-
 niemi te podpore podłanie. owo powrozek / ktory
 te ulomki zwiáże y spoy / boć Bog iest lástáwy
 skruszenia. Co gdyż ták iest / nie iuż że się co smier-
 relnego podług mniemania y myśli ludzkich zlamá-
 lo / zlamalosie y podług myśli Bostich. nie iuż
 się co iákoby wniwecz obrocilo naszymi / znißzalo

Pfalm.
 146.

Zach. 11.

a Tsal.
 146.
 b Pfal.
 49.

a Alligat, & b sanat contritiones. *W*iaze y uzdráw-
 ienia.

y w niebie. Ale osobliwie / nie już iest nie cała
woczach Bożych cną miley Oyczyzny y Kościoła
Bożego podporą; nie już w pamięci Boskiej roz-
zrucione iego przeciw samemuż Bogu / y bliżnemu
zasługi y dobre uczynki: nie już pokruszona Jásnie
Wielmożna Trybunałsta y Senatorsta Łaska że
ná ziemi woczach naszych ná tey żalobney trunie
ułomki iey leżą / albo że wniewodziecznych iákich
(ieslisie iednąt takie znáysć moga) albo nie pá-
mietnych / lubo też nieważnych myslách ludzkich
sa rozsypáne. Prawdą że odpráwuiemy *Plan-*
ctum super fracturam Virga & fulcri. Piącz nád
żłamaniem Łaski y podpory. Mamy przed oczę-
má ulomki iey predko / nie spodziewanie / z żalo-
ścią wbytkich przez śmierć rozrzucone. Przymio-
ty wielkie od Pána Boga nádáne / talentá známie-
nite / mądrość wrádách / rostopność w mowách /
dzielność w spráwách / síly same przez práce y klo-
poty nie okolo biednego / *Vtile*, ále okolo *Hone-*
stam, okolo całosci y slawy Oyczyzny y dobra
pospolitego nádtrągáne / y sam żywot strocony.
wielki to ulomek. Zasługi iego ku teyże Oyczyźnie /
zasługi ku ludziom y ku Bogu / Kościelne nádáníá /
wbogich ludzi ratováníá / codzienne iálmuzny /
inże uczynki dobre przez śmierć przetrwáne. wiel-
ki to ulomek. Wspániále iego z miłości ku Pánu

Bogu / y tey miley Oyczyźnie zawzięte zamysły /
 około budynków / kiltá Kościółów / á miáno-
 wicie w Łachowiczách murowánego; około wá-
 rowánia y budowánia kiltu zamków / około fun-
 dowánia kiltu set ná obronę Rzeczypospolitey
 Husarzów / około záłożenia y nádánia Żołnierstie-
 go Szpitalá: te mowie wšytkie zamysły odniego
 zawzięte / á niespodziewánie przez śmierć óziem-
 iá dtrzone. wielki to y nie osácowány Oyczyzny y
 nas wšytkich podpory ulomek. *Planctus super fra-*
cturam Virgæ & fulcri. *Placz nád złamáním La-*
ski y podpory. Ale się to wšytko przedczemá ná-
 sem polámálo / przed Bożkami / iáko mam wiel-
 ká otuchę spoilo.

Verner.
 in Hist.
 de Plan-
 tis in-
 diar.
 lib. 1.
 cap. 32.

Y Piše Vernerius sławny w Indiách medyk /
 y ó támeżnych żiolách pisarz. że zowych drzewá
 Cimbubanského gálazeł ná ziemie spádaiacych / á
 (iákom wprzód námienil) ná kštalt się wężów
 czolgáiacych / támtęy kráiny obywatelé / máśc iá-
 kás robia / krora oliwne támtęo kráiu drzewo
 leża. á co dziwneyšá polámáne z tegoż drze-
 wá lasti / plastrámi obwinione / y šnurámi o-
 trecone spaiáia / ták że się ná kštalt pádálcá zra-
 staie. Peronali to / osadzić niešmíem / otoli się
 iá ká máśc w Aptekách nášych nieznáydnie / muší
 się iádnáť znáydowác podobná w Aptekách nie-

bielšich

biestkich: bo słyże że sie Bog stárzy ná iákichsi dus-
chownych lekarzow: Quod infirmum fuit non consoli- Pzech.
dastis, & quod zgrorum, non sanastis, quod contractum 34.
est non alligastis. Co nie mocnego było nie umacnia-
liście, co chorego, nie leczylisście, co potámáne-
go iest, nie powiazalisście. Bá y sam obiecuiesia
to niedbálstwo Duchownych Medyktow weto-
wác: *Sanabo contritiones eorum*, diligam eos Ozech. 14
Spontaneè, ero quasi ros, Israël germinabit si-
cut lilium, *Erumpet radix eius ut Libani,*
ibunt rami eius, Erut quasi oliua gloria eius.
Tóć znać / że ma Bog iákas másć w Lekarniách
swoich niebiestkich / co nie tylko rány / ále y złamá-
niny same leczy y spaia. Skądże tá másć? rozuz-
miem że też zniebiestkiego iákiegos drzewá. Rozu-
miem że zowego / ktore Jan S. w niebiestkim Jes-
ruzálem widziál. *In medio plateæ eius lignum vitæ, &* Apoc. 22
folia ligni ad sanitatem gentium. Srzod ulicy iego
drzewo żywotá; á liście drzewá ku zdrowiu ná-
rodow. Rozumiem że to drzewo iest krzyż y gorz-
ka meká zbáwicielá nášego. Jego stárcie iáko
záwiešonego ná drzewie Wejá / yczolgaiacego sia
połornie ná ziemi robaká (*Ego sum vermis &*
non homo opprobrium hominum. & abiectio ple-
bis.) sprawilo nam zdrowá másć / ktora sie rá-
ny y złamániny náše leczy y zrástáig. Możemy

Mat. 14.

Do dużnych nieprzyjaciół naszych mówić: Ne lateris
 Philista quia comminuta est Virga percussoris tui, de ra-
 dice enim egredietur coluber. *Nie weselsie ani uragay*
Filistynie, że sie podczas polamania Łaski y du-
 chawne podpory duszy naszej: iest taki korzeń/ ták
 kie krzyżowe drzewo ktore miasto gálazek ma wes-
 zą / á z niego sie táká driákie w / álbo ráczey táká
 młásc robi / y do ran y ulomków naszych przytla-
 da / że to wszystko leczy y znówu spaja. W tym
 że niebieskiego Jeruzálem widzeniu / pátrzy Jan
 S. ná Aniolá iákiegoś / ktory miał w reku men-

Apos. 21

suram auream arundineam, vt metiretur ciuitatem, *miá-
 re trzciniána złota aby mierzył miasto.* Jáko /
 była trzciniána / iesli złota / iáko złota / iesli trzci-
 niána? Znaczyła podług wielu tłumáczow doży-
 wortne záslugi y dobre uczynki náše / álbo cały ży-
 wort / według ktorego zamierzywa ten Aniol każ-
 demu z przeznaczonych chwale y zapłata wiekuista.
 In domo Patris mei mansiones multae sunt, mówi zbá-
 wiiciel.

Joan. 14

W domu Oycá iego iedne sa mieszkaniá
mnieysze, drugie wieksze, podług záslug Mieszczan
Jerozolimskich. Tátedy Łaská w zglédem záslug
 naszych iest trzcina / ózga / lekka / watka / á óz-
 sto y polamana: ale przez Łáskę Bożá / y moc zá-
 slug Chrystusowych przy Sákrámentcie pokuty S.
 álbo przynámniey prawdziwey zá grzechy struże y
 Bózyrey miłości Bożey / stáie sie złota / pełna wáży

na /
 cati
 bliz
 ma
 teg
 y zá
 Pio
 roz
 suam
 solid
 zwa
 Jez
 stál
 mi
 ces
 trito
 Bon
 w z
 wu
 emi
 wa
 sypa
 iáko
 nyc
 piel
 cálo

na / stała / y cała. Zowie te Łaske Panetion / ci-
catricosam ná kształt trzcinnych kolanek / máia co
blizny albo znaki iákies spoienia. dáiać znáć że nie-
ma owśeki sámá z siebie mocy y całosci / tá ośta-
teczna zbáwienia nášego Łaská y podporá / ále zran
y záslug zbáwiciela przénadroższych. *Dezy nas tego*
Piotr 3. wostátecznym pierwszego listu swego
rozdziále. Deus omnis gratiz, qui vocauit nos in ate- am
suam gloriam, in Christo Iesv, ipse perficiet, confirm. bit. 1. Pet. 5.
solidabitque. *Bog wśelkiej Łaski, który nas we-*
zwádo wieczney swoiey chwały, w Chrystusie
Jezusie, on sam doskonałe uczyni, umocni y u-
stáli. O nie ośácowána y nie ogárniona myślá-
mi nášemi Dobrotliwosci y Łásko Boża ! iáko
czesto y przed śmiercią niespodziewána / *Sanas con-* 1. Pet. 46
tritos corde & alligas contritiones eorum, Uleczáś skru-
šone sercá, y przywiezuieś skrušenia ich ! iáko
w zbudzáś Bęzyra zá grzechy štruche / iáko sprá-
wuieś że zemdlale y mimo wiadomość ludzka uiete
šmiertelna choroba serce miłosciá twoia dogory-
wa ! iáko goiś rány dušne ! iáko cały żywot roz-
špány y rozrzucony / zbieraś / spaiaś / ożywiasz !
iáko Erigis elisos, dźwigaś y podcymuieś w sá-
mych wieczności progách upádłych ! iáko ná sémym
Pielgrzymowánia nášeg kresie w rece nam podáieś
cała y ustálona zbáwienia nášego pod porá !

¶ Jásnie Wielmożni / Wielmożni / Drodzeni
 Pánowie / nie tylko tu mamy Kościół y oyezyne
 podpierac / ale y nas samych. Wiele nam ná tym
 nalezy / ó iákim koszturku te peregrinacia náše
 zkończym / y ná iákicy nas podporze śmierć zná-
 dzie. iesli ná słabey / wiecznie upadniemy ; iesli ná
 mocney / wiecznie stániemy.

¶ Dziwuiasie często Aniołowie świeci odży-
 wierniniebiescy w pieniách Salomonowych duży
 iedney nabożney / do niebá pielgrzymuiacey ale o-
 sobliwie dwórázy. Raz ia widza iákoby / w spár-
 ta ná subtelnym iákimsi dymowym preciku / y dzia-
Cant. 3. *uiasie: Quae est ista quae ascendit sicut Virgula*
fumi? Co to za dużá co wstepuie do niebá iáko
precik dymu? co wbytká polega ná znikomościách /
marnościách / fumách światá tego. álbo iáko tros-
ciśtá iáka / ktora ledwie sie co zaświeci zarazem
wpopiele swoim wpada. Wpuszciliż odżywierni
Niebiescy táka duże do niebá? nie. Stad sie do-
myślam / że musiałá znorud do niebá wstepowac.
Cant. 8.
vers. 5. *y dziwuiasie iey ciż strożowie miastá S. Quae est*
ista quae ascendit innixa super dilectum suum?
dziwuiasie iey iák drugiey / á ona ráż właśnie / iedno
sie ináczey wyprawiłá. Co to za dużá co idzie
do niebá w spárksysie ná Chrystusie Jezusie umilo-
wánym swoim? O Bezśliwa á nieomylna ná o-
 státes

stát
 rzy
 cz
 zaśy
 czn
 By
 wes
 sie u
 Sp
 dzie
 mor
 máł
 wán
 non
 to
 pod
 swia
 toć
 conf
 sie n
 wpu
 Jezu
 no /
 do ni
 samy
 poleg

Státecznym żywotá nášego plácu podpóro! Stá-
rzy málówáli Státecznosť, á drudzy wieczne bespie- Numeri
Imp.
czeństwo ná kštat niewiásty ná filarze wšpártey y
zásypláácey / z podpisem: *Securitati perpetua* Wie-
cznemu bespieczeństwu. A móžeš sie wieczne dus- Pierius
lib. 49.
cap. 43.
šy nášey bespieczeństwo ná czym inšym pewniey
wšprzec / w oštáteczny punkt / iáko ná Chryštus
sie umilowánym? *Crura eius columna marmorea:*
Spiewa nabožna dušá. Koláná iégo šwiete wše- Cant. 5.
dzieć, ále ošobliwie ná krzyžu S. ša filarámimáro-
moro wemi / mocnemi / nie przelamánemi. Poláo
máli oprawcy žydwšcy totrom podle utržžo-
wánym koláná. *Ad Jesum autem cum venissent* Ioan. 19.
non fregerunt eius crura. Co zá tajemnicá? že (iá-
ko *Rupertus* mowi) Chryštus utržžovaný byl
podpora miešáácegošie ná ten čas y wálácego
šwiátá; á ia rzeké dušownych obálin nášych. A
toć to ieš / že / *Deus gratia in Christo Iesu nos perficit,* 1. Pet. 5.
confirmat solidatque. Bog Laski w Chryštusie Jezu-
šie nas doskonále czyni, umácnia, y utwierdza. A
wpušžonož te duše S. do niebá ná Chryštusie
Jezusie umilowánym wšpárta? znać že wpušžo-
no / bo wiecey ó niey potym niešlychác wštepuácey
do niebá. Kzeceš Heretyku: toć nam došyc ná
šámy Chryštusie / y šezegulnych iégo zášlugách
polegác / ábychmy ná šámy żywotá nášego kre-
šit

nie nie upadli Niezrozumiałeś pisma. zaż nie stykasz /
 że nie iakokolwiek na Chrystusie / ale na umiłowa-
 nym Chrystusie polega ta duśa S. *innixa super*
dilectum suum. toć do zasług Chrystusowych po-
 trzebá miłości Bożej / á jeśli miłości Bożej / toć
 nie tylko wiary / toć y pełnienia przykazań Pánstkich /
 Rom. 13. *Plenitudo enim legis est dilectio.* toć y uczynkow
 Dobrych od niego przykazanych / zátym nie tylko mi-
 lości Bożej / ale y bliźniego. *Qui habet manda-*
 Ioan. 14. *ta mea & seruat ea, ille est, qui diligit me.* Hoc
 Ioan. 13. *est praeceptum, ut diligatis inuicem.* Prawdác
 to / że wszystkie Akty wnetrzne y uczynki dobre w
 zględem przyrodzenia nášego / są iakoby Łas-
 trzciniana / są precikiem dymowym; ale się w Chry-
 stusie y w zasługách iego y włásce Bożej przez za-
 ługi iego nam włány umacniają / y jeśli kiedy by-
 ly przez grzech obumárle / rozsypáne / przez pokute
 się znowu ożywiają / umacniają / y zraśtają / á zro-
 bysie y spoiwośy ná ostatecznym plácu nas nie po-
 chybnie wspierają.

¶ Tym się iuż przychodzi pytać / ná iakieyli też
 podporze znalazła śmierć Jáśnie Wielmożnego
 Márśalká W. X. Lit. : czy ná cáley iego Łasce / czy
 tylko ná ulomkach? czy in baculo arundineo confecto
 in Virgula sumi? Ná łasce trzcinianej złamanej
 albo ná preciku dymowym? Czy zábarciał mórł ná

4. Reg.
 19.

Gen. 3.

dalszy
 pocie
 nie. c
 to to
 dyme
 podp
 suum
 wicie
 lego
 zách
 nego.
 tamże
 ywan
 ákim
 nentes
 a po
 neke
 á slug
 ázla
 y wot
 S.
 osci i
 abo
 łączn
 istwa
 ugi. 3

dálšych doſtoieńſtw iákich nádzieiách? nie. Czy ná
pociechách iákich ſwieckich / y krotofilách márných?
nie. Czy ná zbytecznie zbieráných ſtárkách? nie. W Byt,
to to u wſpánialego iego ſercá było / *Virgula fumi*,
dymem y pára. Tia iákieyże go tedy Laſce / ná iákiey
podporze ſmierć znalazła? *Innixum ſuper dilectum*
ſuum, w ſpártego go znalazła ná umilowanym zbá-
wicielu ſwoim. Znalazłágo z ciężáru grzechow cá-
lego żywotá / przez ſpowiedź ſwieta w Turoris
czách z wielką ſtrucha y żalem czynioną uwolnio-
nego. znalazłágo *Virgá panis* niebieſkim chlebem Ezech:
támże wprzód w wielki czwartek poſilone° / y wpo- 14.
zywaniu bárántá niebieſkiego / iuż nie ná cieieſnym
iákim koſturze zonych *Comederis Agnū baculos te-*
nentes in manibus, ále ná wlaſney Duſhneğ zbáwie- Exod. 12
ci podporze. Znalazłágo rozmyſlającego gorzka
neke zbáwiciela / y cáły ſercem ná krwáwych meki ie-
o ſługách polegájącego. Owo zgoła zewſad zna-
szła *innixum ſuper dilectum ſuum*. Wtey z całego
ywotá pokucie / w tym záżywaniu Sákrámentow
SS. dobrotliwość Boſka zebrálá záwziete z mło-
doſci iego ku przenádoſtoynieyſzey Mátcie Bożej
obożeńſtwá / martwienia ciáta / dyſcypliny. zebrálá
iáczne ku oyczynie y Koſciolowi Bożemu / wpo-
ſtwaách / w Trybunałách / w Pokoiu / y w boiu zá-
ugi. zebrálá iálmużny; nádániá Koſciolow / Kla-

Psalm.
146.

Storow / Szpitalow. zebrala pobożne zamysły / a
zebrawszy to wszystko spoila. *Sanauit contritum corde
& alligauit omnes contritiones eius: Vleczyła skruszone-
go sercem y przywiazala skruszenia iego. To już ma-
my zebrane y spoione ulomki tey wielkiej W. X. Lit:
Marszałkowskiej Łaski/ już mamy w bramach/ (ja-
ko sie spodziewam) wieczności/ y blagostawienstwa
stojacego Jasniewielmożnego Jana Stanisława
Sapieha.*

¶ Znáydzmy już kogo coby sie/ do samych Nie-
bieskieg Hieruzalem swiatnic/ przed Wielkiem Mar-
szalkiem Litewskim marszałkowac podial. Krolis-
cieg Marszałkowstwa podeymie? *Principes mundi ple-
rumq; ad Regnū ecelorū deducit Eleemosynas; & reliqua ope-
ra bona Regi celesti manu sua presentat, mowi Rupertus-
Pány swiatá tego pospolicie do Krolestwa Nie-
skiego przeprowadzaia iálmuzny. A Chrystus
S. przydaie: Huic porta cali aperiuntur, & illa
trante nullus ianitorū, qui portis assistunt audet
cere, quæ est tu? vel unde? sed eam omnes e region
suscipiunt. Iálmuznie (prawi) S. bramysie nieb-
skie otwarzaia/ y gdy ona wchodzi do niebá/ żade
odźwiernych co bram strzega/ nie śmie rzec/ Coś
zaczęł: kadeś: álesie iey w szyscy zdála dzieruia. A
ly Boże/ gdy sam Krol Niebieski Chrystus Jezus
niebá wstepuie / musza pierwey dworzanie iego
uprzedzila/ lubo też to iacy Marszałkowie w bra-
n*

Chryf
Hom. 22
in Epist.
ad Hebr

niebieście kolatać / y wolać: Attollite portas principes
vestras, & eleuamini portae aeternales, & introibit Rex gloriae.
Podnieście bramy wasze Chryste, y wznosćcie bramy
niekuiście. coż? czy zaraz otwarzais? nie. pierwey
nie pytaia straznicy niebiescy / Quis est iste Rex gloriae?
coż to za Panchwaty? A Pánscy dworzanie / lubo
Máršalkowie muśasie sprawować: Dominus
virtutis & potens, Dominus potens in praelio. A wpu-
ścić go? nie. muśa ieśże Máršalkowie Chrystu-
sowi drugi raz w brame kolatać: Attollite por-
tas principes vestras, & eleuamini portae aeternales,
& introibit Rex gloriae. Czy iuż przynámnicy otwa-
rzaia? ieśże nie Pitáiasie pilno ciż straznicy / Quis
iste Rex gloriae? muśasie drugi raz Chrystusowi
Máršalkowie sprawować: Dominus virtutum ipse
Rex gloriae. Coż dopiero dwor Chrystusow wo-
łazaia. A kiedy biedna iálmużná: do wrot niebie-
skich zátoláće: Nullus audet dicere, quae es, aut vn-
de. Coż zacy? skadeś? zarázicy sámey zaráz y tym
o ktoremi Máršalkowie bramy niebieskie otwa-
rzaia. Coli za przyczyná tey tak dziwney á iáťoby nie
podobney rożnicy? Tá wpusćilicby zaráz strożowie
cy Pána y Królá swęgo do niebá / y predzey niż
m iáťa iálmużne / Alle co? słyśa że to do niebá
chodzi Potens in praelio, mocny w bitwach / zgotá-
s Setman / y myślá / toć to podobno zánim chę-

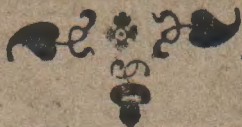
wnisć y owi co wioski łupili/ co dąli/ co wydar
nie oddali. Przebog nieobrazisie tym Krol y S
man/ piebieski nie zaráz puścić/ pilność w prz
zdala przypatrwać/ kto za nim idzie/ kto sie do n
bá cśnie. Ale kiedy iálmuzná do niebá ząkolące/
bojasie strożowie Niebiescy/ y sam Krol/ sam S
man Niebieski/ niema zą zle że iá zaráz wpuścić
bo peronie że tām zania nie ida/ tylko ci/ co nic cud
go nie wzięli/ á iesli wzięli/ to iuż oddali/ nagrod
Mamia wielka/ Przezacni Slucháże/ otuche/ że s
chetna wielkieg Litew: Māršalká duże zná mien
ieğ y nie przebráne á codziennie tu ubogim hoynos
Bezodroblive iálmuzny/ prosto przez bramy niet
skieg Jeruzalem przeprowadzily/ á nie Bezegulno
w wielkiej inşych dobrych czynkow gromadzie.
Możemy dufnie westchnąć do niebieskiego dwo
Subuenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipie
animam eius offerentes eam in conspectu Altissimi: Pr
badźcie mu ná ratunek święci Boży, zabicźcie
Aniolowie Pánscy przyjmuiac duşe iego. y ofi
iacia przed oblicze náwyższego. suscipiat te
qui vocauit te. Niechcie prymie Chrystus kt
powołał, Który żyie y Kroluie ná w
wiekom AMEN.

In Con-
ductu
Funebri

BIBLIOTH. UNIV.

PADUENSIS

r
S
ez
n
/
S
a
d
ds
s
em
os
el
o
ie.
oc
ie.
Dy
ie
h

